

СТАРИК ПОЛЛОК

НОВА
РУСИНЬСКА
ДЕКАДА

ПРИНЦИПИ ТВОРЯЧОГО СЯ РУХУ

- РУСИНСЬКЕ ВИДАНЯ -

Copyright © 2023 Старік Поллок

All rights reserved.

ISBN: 9798397839723

ЗМІСТ

1 ДЛЯ ДИАСПОРЫ.....	3
2 ДЛЯ ОТЧЫЗНЫ	7
3 ІСТОРІЯ РУСІНЬСКОГО НАРОДУ.....	11
3.1 ГЕОГРАФІЯ КАРПАТСКОЙ РУСИ.....	15
3.2 ПОМЕДЖЕ 1250 А 1867 РОКАМИ.....	21
4 ІСТОРІЯ ОПРЕСІІ І ВЫМАЗУВАННЯ РУСІНІВ.....	25
5 ЗНАЧЫНЯ КАРПАТСКОЙ РУСИ	37
6 УКРАЇНЬСКІСТ.....	43
7 ЧОМ ДИАСПОРА МА ЗНАЧЫНЯ.....	53
8 НАРОДОВЫЙ ЗРІВНОВАЖЕНЫЙ РОЗВІТОК.....	57
8.1 ПОЛІТЫЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ	58
8.2 ІНСТІТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЯЗЫКА І КУЛЬТУРЫ.....	60
8.3 СТРУКТУРА НАСЕЛІНЯ, ГОСПОДАРКА І МІГРАЦІЯ .	61
9 ВІЗІЯ В НАРОДОВІЙ ПОЛІТЫЦІ	63
ПУНКТ ЗОСЕРЕДЖЫНЯ ТРИ ПОЛІТЫЧНЫ ЦЛІ.....	69
ПУНКТ ЗОСЕРЕДЖЫНЯ НОВА ЛЕМКОВІНА.....	73
10 ГЛЯДАННЯ ЛЮДІ	77
11 ДЕЦЕНТРАЛІЗУВАНЕ ДІЯНЯ.....	85
12 ВЫМАЗУВАННЯ РУСІНІВ.....	89
13 РУСІНІФІКАЦІЯ	95
14 ЗІНТЕРНАЛІЗУВАНЕ ПІДПОРЯДКУВАННЯ.....	99
15 ЗАНИМАНЯ СЯ КОМУНІКАЦІЙОМ	103
16 ПАМ'ЯТАЙМЕ О БУДУЧЫМ.....	107

ЧЛЕНЫ ДИЯСПОРЫ
ЗАЧЫНАЙТЕ ОД 3 СТОРОНЫ

И

ЄВРОПЕЙЧЫКЫ
ЗАЧЫНАЙТЕ ОД 7 СТОРОНЫ

1 | ДЛЯ ДИЯСПОРИ

Нашу ситуацію викликали рішшя каждого з наших предків. Быти може причынены они были стремліньом до ліпшого жытя або втіканыом перед політычным переслідуваньом, але без значыня, яка была того причына, пришол час, коли лишыли они Карпаты. Всідали на шыфы, лишаячы за собом свою отчызну, лем зато, жебы дотерти до вібчых портів, де іх мена были зміняны, а походжыня часто переоначане. По тых журбах мусіли мірити ся з реальністю кісных шаласів і тяжкой-претяжкой работы в майнах нашмареной през великых американьского промыслу.

То власні в таких обставиных през десятилітя прожывала векшына дияспори Русинів, з якої велюх вкінци перенесло ся до ліпшых місц работы і осягнуло ліпшыи рівен жытя. В тым часі тоты самы люде асимілювали ся з вартостями Америкы, з невеликым вынятком захованым в вірі або ціненых святочных традициях.

Вы тіж підняли сте рішшя, коли почули сте потребу дознати ся веце о своїм дідицтві, а тепер сте гев, стремлячы до чоґоси веце, як лем дознания ся о правді. Дияспора ка-

рпаторусинського народу змінювала ся протягом останнього століття до пункту, в якому смотримо на нашу русиньскість через різні досвіди і життєві дороги. Стало ся аж і так, же веце єст тых, што нияк не знають, же їх предкы походили з Карпат, як тых, што о тым знають. З причини того різного рівня свідомости походжыня, декотры з вас можут уж мати велике знаня на тему вшыткого, што русиньске, а декотры можут потребувати дрібницьового введіня в причини, для яких тотя книжка взагалі повстала. Без значыня од того, в якому місци сте ся нашли, на певно найдете гев штоси для себе. Буде тотя основні важне для тых, хто хоче помочы переслідуваным в отчизні.

Закля перейду до тых квестий, треба бы пояснити, хто я. Єм єдным з невелих потомків Русинів з Голдінгфорд в центральній Міннесоті. Перед тым, коли пришли они до Америки, мешкали в Блажові, місті во східній Словачці, і Тарнавці, лемківськым селі в полудньово-східній Польщы. Місто Блажів остало знищене в 50. роках ХХ ст. през чехословацкій уряд за антикомунізм, а село Тарнавка остало зрівнане зо земльом през польське войско в 1947 р., а його жытелів переселено до західной Польщы.

Тепер веду Товариство Русиньского Розвитя, єдиний русиньскій think-tank (стан на 2023 р.) на світі. Был єм в велих русиньскых місцях в Америці і за границьом, як наприклад в єдиным русиньськым селі, што ся лишыло в Мадярах – Комлошці, а тіж в містах в Україні, на Підкарпатській Руси, в часі тырваючой войны, де алярмы віщычы бомбардуваня звучали каждой нocy за моім готеловым выглядом.

Протягом той діятельской подорожы, што ся зачала в 2020 р., вказало ся, же декотры річы нияк ся не змінили. Цілый час сме єдным з найбіднійшых народів в Європі; трафлят ся, же свобода Русинів єст ограничана, а діячы, яких маме сучасні, не годны подолати силам, што діют против нам. Стало ся тіж ясне, же тото, што оповідаме о нашым народі і історії, не оддає полной правды. Наррация, же сме народом ніодкале єст не лем неправдива, але тіж причынят делегітымізацію нас як выняткового народу. То мотуз, што стримує каждый наш крок, бо ограничат правду о тым, што было і може быти.

Тот проблем взял ся головні з зовнійшых джерел, але навет денекотры з нас прыняли тоту наррацію і єй шырят серед вывченого населіня. Што веце, з причыны тых вшытких чынників не раз єм виділ, як ентузіязм нового молодого Русина, што ся дознал о своїх предках, зостал знищений през реалиі нашой теперішньої ситуації. Нее легко ввойти вполні і автентычні в жытя наших люди, а іщы тяжше єст штоси в ним змінити. Маючы тото вшытко на увазі, не міг єм того ігнорувати.

Цілю тексту, якій маме перед собом, єст не лем поясніня, чом вас повинно обходити, што сте яко Русины-Американцы прочытали, але тіж чом можете і чом вам треба помочы змінити тоту ситуацію на ліпше. То на правду борба на рівні каждого руху громадянських прав, якій днес проходить, а окрема того та потреба єст неодлучні звязана з вами. То наша історія, наша культура, наше будуче як народу находят ся в пункті чудовых можливости і прыгнобляючого занепаду. Але што мам істинно на думці, пишучы тоты слова? Вшытко стане ся ясне в своїм часі.

2 | ДЛЯ ОТЧЫЗНЫ

Од даякого часу было очевиднае, же схемы дзяння, які Русин так часта повтаряе, рідка вядуць да святла на кінцы тунелю. Развінулі сме ся і сме осягнулі наступны этап, першы ад занепаду савітскай сістэмы. Але жебы ввойці на наступны рівен, філасофія нашай псіхікі мусіць дастосуваті ся да днешніх вызвань. В тяжкых часах мусіме быці рэалістамі як ідзе о нашу сучасну пазіцыю, а рэфлексія над тым ясна вказуе, же мусіме быці десьі памедже нашом теперішньом сітуацыяом а полным народовам пробуджыньом.

Хочеме, жебы наш язык был вченый в школах, нашы героі были знаны, а русиньска фана вказувала ся не лем в нашым обывістю. Хоцькі то нее ішы пункт, до якога стремліме, то тота робота лучыць этап, на яком сме днес, з новым пачатком цільковитой трансфармаціі. Заключы одповіме на звіданя, што може піці добрі, мусіме одповісти на звіданя, што пішло планно. Русиньскій нарід гоніць за спомяном, што може ніколі і не был докінце правдыый. Наррацыя о роснучій в свіці русиньскій достоменности была фікцыяом паловіны першой декады ХХІ в., векшына інстытуцый ест зопсута до ядра і то не

лем през брак візії, а през того, же барз часто нашы ді-ячы або не потрафили діяти в справі того, што треба было зробити, або были наставлены лем на власны кареры. Наш проблем полігал на тым, же сме дозволили нашому духови втопити ся в басені медіокрації. Од 15 років нич ся не змінило як іде о наше узнання в українській державі, осягніня автономії в буд-якым регіоні Карпатской Руси і інституціоналізацію.

Противні до того негативного наставліня, в повітрі явило ся штоси нове, што причынило, же вельох повірило в можливіст зміны, в тым автор той книжкы. Нове поколіня люди приходит, жебы получить чугу русиньскости з новыма думками і вартостями. Сут то тоты, што творят в онляйні фільмы, ведут новы проекты поза існуючыма інституціями і называють реальніст таком, яка ест. Того не было ішчы пару років тому. Коли бы сте ся звідали, докале стремиме, без сумніву найголовніше ест для нас зімати тот момент, коли можлива зміна. Зробиме того найперше през вказуваня нашым людям ситуації, в якій нашли ся они і їх предкы. Через усвідомліня собі системового утиску навет найбарже запутана душа одкрыват того, што їй цілый час хыбувало. В тым процесі каждый Русин може придбати справедливый гнів і жаданя зміны. Дякуючы тому сут они охочы до їх выкликаня.

Закля піду дальше, треба пояснити, чом мали бы сте іти за тым, што бесідує вам Русин зза океану. Одповід на того звіданя ест коротка. Мій вельолітній досвід в роботі вказує на одданя і необхідны знаня, яких треба мати, жебы быти гідным той задачи. Роки активізму, як на-примір Товариство Русиньского Розвитя, подорожы на

Підкарпатську Русь в часі війни, де єм ся вибрал в 2022 р., вчыня ся так паноньско-, як і карпаторусиньского, то не єст робота пересічного аматора. Факт, же наражам ся там, де інчы бы того не зробили, тіж ясно того посвідчат. Як іде о інтелектуальній простір, книжки з колекції «Суверенніст» можут діяти на мій хосен в політычным рівні.

Ваша ситуація остала взята до увагы, так як і каждого іншого регіону, якій Русины называють своїм. Быти може, же декотры з вас ани не знають, же сут інчы Русины на Словації, Підкарпатській Русі, в Сербії, Мадырах. Прожываме в вельох місцях, а наше будуче стремит в напрямі чогоси нового, што нас получыт. Не можеме тіж забывати о взаімным влияню дияспоры і отчызны, яке тырват уж веце як сто років. То тоты, што выїхали до Америки і вернули, наповорот принесли православну віру до части отчызны, то Григорій Жаткович, американьскій Русин, был першым губернатором Підкарпатской Русі в чехословацкым періоді. Наш звязок неє чымси вібчым, а згідным з історийом.

Зато прошу вас, тых в отчызні, абы сте долучыли до мене в тій подорожы гу можливому будучому, в якій мотузы, што нас пугають, останут попущены. Час на зміны для Русинів єст короткій, а єхо так добробыту, як і знищыня зас звучат. Наше будуче, наша дорога зачынають ся приближати, як лем найдеме на тото спосіб. Зачынат ся тото од оповідженя нашой історії аж до часів опресії.

3 | ІСТОРІЯ РУСИНЬСЬКОГО НАРОДУ

Наш нарід, Карпаторусины, ест народом славянським, якій історичні занимає велику част Східніх Карпат. В тот спосіб сме получены з праві половином європейского субконтиненту і державами, што тягнут ся од Болгарію по Польщу. Славяны появили ся близко днешній Білорусі і східньої Польщі, мігруючи през великы території, начынаючи од першых віків першого тисячлітя. Остаточні тоты племінны народы поділили ся менше веце на три підгрупы: Західніх, Східніх і Полудньовых Славян. Для нашого народу важны сут Східні Славяны або того, што зачало ся называти Русю.

Русь была конфедераціейом ріжных славянських князівств, што ся політичні выокремляли в часі міграції скандинавських борців і еліт на землі, які стали ся трьома східньославянськими державами, што їх знаме днес. З часом тоты еліты і їх рідны борці рушыли дале, заселяючи землі аж до пілострова Таман при Кавказі. Місцевы ріжнили ся од своїх володарів, бо были етнічними Славянами. З часом тоты володары зачали ся женити і асимілювати, аж тяжко їх было розріжнити. Гены тых люди перетырвали в Русинах, Білорусинах, Україн-

цях і Карпаторусинах.

Руска конфедерація перетривала од 882 р. до її занепаду в 1240 р. причиною монгольським наїздом. В тым часі стала ся єдном з найвекшых держав Європы, а тіж християньським народом. В традиційній наративі то хрещення Володиміра Великого в 988 р. дало початок тому переходови, хоц докладный рік і скорійшы пробы сут квестіонуваны. Загалом приймає ся то за початок християнства на Русі, але самы Русины правдоподібно прийняли хрещення десятки років, як не віки пізнійше, а вельо поганьськых ритуалів ся лишыло на далеких карпатських селах.

По тых штырьох віках взглядной інтеграції, змішаной з войнами межде ріжnymi князівствами, занепад Русі приніс анексію територій воюючых зо собом сусідів. Східніма князівствами рядила Злата Орда, наступця монгольської імперії. Навет днес можна достеречы ознаки їх терору, як наприклад улицю Большая Ордынка в Москві, якої названя взяло ся з асоціації з початком дороги до Златой Орды. Минули віки, закла Русы освободили ся і з'єднали в штоси, што стане ся московським царатом. Західні князівства, такы як Полоцк, Галичина ци Волинь, стали ся знаны як Русь і остали влучены през Річпосполиту Обоих Народів по віку або двох самостановліня. Галицко-Волиньське Князівство, што тривало в роках 1199-1349, было найбарже успішне, і в даякым сенсі безпосередньо продовжыло політичну систему Русі. Противні до інших на Сході, люде з той землі николи уж не придбали неподлеглости для своей рідной території. Ниякій рід самоуряду не был можливый аж до Запорожской Січы в 1552 р. Аж і товды

не взяли ся они з давных князівств, але од тотых, што втекли на територію днешньої східньої України і полудньювой Росії.

Тоты, што іх днес называеме Русинами, не істнували іщы в часах руской державы. Територія, яку днес называеме хыжом, была радше ничыйом земльом до початку років 1200-х. Єст правдоподібне, же некотры гев жыли, але не было то веце як пару сел. Спосеред тых народів найголовнійшы были Білы Хорваты, о яких невелиь знатя. Хоцкі барз радо покликуюе ся на них в сучасных русиньських дискусиах, як на свого рода дідицтво, zakres іх населіня і влиянь єст практычні неможливый до пересліджыня.

Згідні з правом обшыр тотя была частю Королівства Мадяр, а в практыці становила буфор хоронячий перед наїздами з пілноты. З часом сама земля перестала старчати. Мадярска Корона знала, же мусит найти веце люди до заселіня той обшыри – люди, охочых до бороніня своїх границ. Маючы тото на увазі, введено штоси, што называно волоскым правом.

Волоске право было збірком прав Австро-мадярской Імперіі, што дозволяли оселяти особы з зовни і кочовників на краях Імперіі. За даякы привілегії, такы як землю і зволніня з податків на десят років, вельо з тых осадників мало хоронити дороги перед бандитами. В некотрых місцях, такых як Підкарпатска Русь і Семоград, векшына територій николи скорше не была заселена. Регіоны положены ближе цивілізацийных центрів, такы як днешня східня Словачія, прібувано заселяти Німцями і інчыма, але кінчыло ся тото неповоджыньом, бо не знали они як газдувати на тых землях.

Волохы, што были потомками латинників з пюлудных Балканів, втекли на пїлнїч перед Османьском Імперийом. На пїлнocy Русины з Галичыны і провінції на схїд званої Подольом рушыли на захїд, жебы втечы перед наїздами Кримского Ханату і не быти його пїдданыма. Оселяли ся в мїстах і селах на території днешной Карпатской Руси, приймаючы з часом званя Волохів-Русинів. Тота подїя, што ей в русиньскїй історїї можна назвати Великом Експансийом на Захїд, то час появліня тых, што стали ся нашым народом. Зо взгляду на правдоподобні значучо векше населїня Русинів, волоска част нашого дїдїцтва заперат ся лем в ДНА і декострых культуровых артефактах.

Але што ся з том мїграцийом подїло дальше? Люде очывидно оселяли ся на тїй обшыри, але процес, што іх довоул до сучасности, неє цїлком ясный. Досвідчыня Русинів было залежне од мїсця, де прожывали. За кля перейдеме до пїзнїйшых часів, присмотрме ся географїї і подїлам Карпатской Руси. Коли іх познаме, вшытко зачне быти яснїйшым.

3.1 | Географія Карпатской Руси

Карпатска Русь то территория положена в сїднїх Карпатах. Ёст она радше гориста, што не полегшало урбанїзації. Осады, якы ся трафляли, были предо вшыткым в долинах медже гїрскыма верхами. Карпатска Русь ёст подїлена на пят до семох рєгїонїв, залежнї од полїтычных поглядїв даного человека.

Каждый рєгїон Карпатской Руси ма сївїй власный стиль. Найголовнїйшом частю, центром Карпатской Руси, ёст получыня трьох обшыри – Пряшївской, Лемкївской і Пїдкарпатской Руси. То гев русиньска достоменнїст ёст найсильнїйша і одтале походит векшына русиньских героїв.

Четверта, знана як Периферия, то іщы єдна гориста обшыр помїщена на пїлнїчний сїд од центра краю, де прожыват вельох люди, близко звязаных локальным культуром, котры не мают русиньской достоменности. Сотакия, Паноньска Русь і Земли Полудньовых Осадникїв сут менше знаны з вельох причын, што будут пояснены дале. Жебы закрислити цїлїстный образ, до них тїж верну.

Пряшївска Русь находит ся на території днешньої Словації в рєгїонах пряшївским і кошыцкым. Територия о шырокости 160 км і середнїй долгости 20 км з пїлночы на полудня характеризує ся краєвидом середной велькости гїр і сильным русиньским патріотызмом, бо в 1990. і 2000. роках была центральном обшырью русиньской культуры. Сама назва Пряшїв ёст русиньским одповідником словацкой версії Prešov і повинна быти все

хоснувана при описуваню русиньской культурной єдиниці. Векшына знаных нам днес русиньскых інтелектуалістів, такых як Александер Духнович (Тополя) і Адольф Добрянський (Рудлов) походит власні з тых теренів. Причыны того не сут одраз очевидны, але видит ся, же творіня ся новых інтелектуалістів і діячів пересунуло ся в днешніх часах на схід.

Сотакія то етнографічна обшыр обнимаюча місто Гуменне і околичны села во східній Словації. Люде, што походят одтамале, то вымішана медже Словаками і Русинами група звана Сотакими. Некотры хоснуют тото званя, але векшына радше хоче быти ідентифікувана як Русины або Словакы. Их етнічну приналежніст можна найчастійше окрислити на основі церкви, до якої належат. Векшына римокатоликів ідентифікує ся як Словакы, а грекокатолики і православны – як Русины. Диялект той группы в структурі єст оснований на словацкым языку, русиньскы вплиня видно в лексиці.

Лемковина єст єдином територійом Руси поміщеном на півночных схылах Карпат в Польщы. Єй жытелі хоснуют званя Лемко або Лемко-Русин, од слова лем. Такы званя як Лемко, Бойко ци Гуцул не мали первістні такого значыня як Поляк. Радше были то назвы наданы групам гірскых Русинів, якы самы николи не хоснували тых назв.

Были они в даякым смыслі выником планной етнографії. З часом назва Лемкы ся приняла і стала ся частю іх достоменности. Лемкы-Русины мают інчу політычну історію як інчы Русины, бо были під рядами Поляків і Австрияків, не Мадярів. Отчызна Лемків ма найнизшы

горы в порівнянню з інчыма русиньскыма регіонами. Хоц ма высшы пасма і ма барже гористый терен як векшына Польщы, то так направду не было ту векшой географіч-ной бариеры до входу, з вынятком Бескідів на далекым полудньовым сході. Зо взгляду на высокіст, векшына гір-ских пересмыків до Пряшова припоминат дороги в не-великих горах. З той прычыны, як тіж з прычыны влас-ной культуровой формаціі, архітектура і облечыня на Лемковині рїжнят ся кус од того, што можна найти дале на схід.

Підкарпатска Русь єст найвекшым з трьох регіонів твo-рячых center краю. Положена на сході, граничыт з Ру-мунійом. Прожыват в ній векшына Русинів, яких чысло выносит ок. 800 000. Єст то тіж єдине місце, де находят ся русиньскы міста – Ужгород і Мукачово. Полудньова част, хоц пляската, як і ціла Паноньска Котлина, контра-стує з Карпатами, де декотры хырбеты осягают два ти-сячы метрів. Языкова рїжнорідніст в тым регіоні єст най-векша спосеред вшыткых трьох і зато тяжко єст ввєсти методы стандаризаціі языка.

Периферия то обшыр занимаюча гірскы території на пїлніч і схід од Підкарпатской Руси. То місце головні за-мешкуют Бойкы і Гуцулы, народы, што ся уформували в вынику подібных міграций, яким было волоске право про Русинів на заході. Их звязок з Русинами можна бы переслїдити в осїбній книжці, але на тым етапі треба зрозуміти, же тоты групы были од все поділены межде русиньском і україньском достоменністю. Напримір, єдным з найбарже вляючых русиньскых істориків был єден Александер Бонкало, Гуцул з міста Рахів положе-ного поближе границі Підкарпатя і Периферіі. З друг-

ой страны, в сучасных обставинах русиньска достомен-
ніст єст для Гуцулів радше рідка, з вынятком жмені сел
в Румунії.

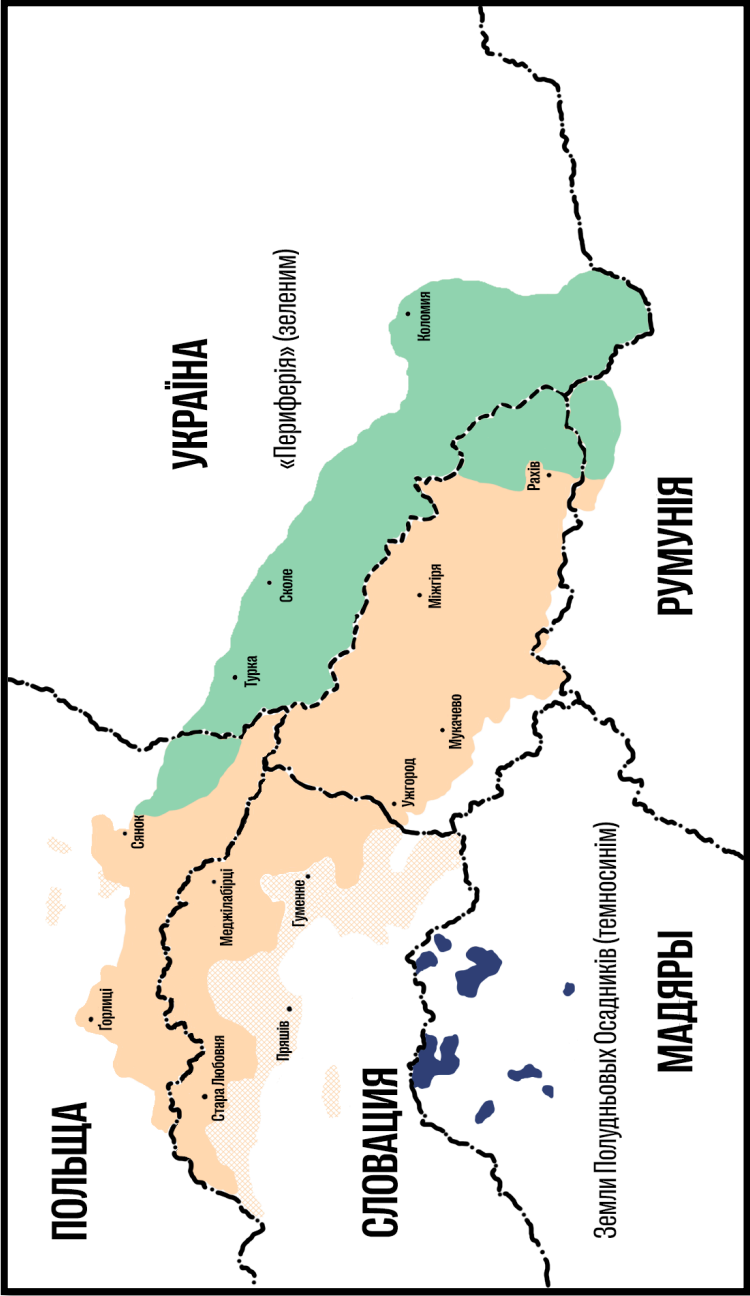
Добрым способом на зрозумліня Периферії єст ей ізо-
ляція. Противні до інчых регіонів Русинів, де сут горы,
але не заввысокы, або принаймні сут дужы міста в одлег-
лости парох годин ізды автом, ситуація в Периферії
єст цілком інча. Характеризує ся хырбетамы гір так
высокыма, як тоты в Румунії, зато вельо з тых сел сут
практичні одтяты од зовнішнього світа. Тоты обставины
причынили, же было то місце, в якым легко было діяти
бандитам і особам гляданым през право. Принимат ся,
же званя Гуцул взяло ся од планной репутациі імігран-
тів і правдоподібні походит од румуньского слова hoțul,
што значыт особа вынята спід права.

Земли Полудньовых Осадників то група сел Zalo-
жених през Русинів, што емігрували з Пряшівской Руси
і Лемковины до Мадяр, од XVI і XVII в. Хоцкі векшына з
них ся цілістні засимілювала і днес думат о собі як о Ма-
дьярах, штоси ся з того минулого лишыло. Вельо потом-
ків тых осадників дотепер сут грекокатоликами, а місто
Комлошка в токайскым винным регіоні надале
ідентыфікує ся як русиньске. Тото, ци ся даст тоту аси-
міляцію одвернути залежыт од того, як барз ся заанга-
жуют русиньскы діячы. Доднес не выкликало то век-
шого заінтересуваня публичной опінії.

Тоты, што надале ідентыфікуют ся як Русины а тіж і не-
давны емігранты (Русины з Підкарпатя) сут політычні
репрезентуваны през Самоуряд Русинів. Тота організа-
ція ма свою сідибу в Будапешті і веде роботу на хосен

Русинів, а тіж старат ся боронити їх політычных інтересів. Тота робота обнимат так літні выїзды для діти, як і політычны події організуваны в їх сідибі.

Паноньска Русь односит ся до группы Русинів, што прожывають в Войводині в Сербії і во східній Хорвації. Их предкы выемігрували вікы тому, жебы помочы в колонізації новопридбаной території, што ся вылюднила по войнах з Османами. Цілістне чысло паноньскых Русинів выносит ок. 15 000, а два села в центрі того соспільства то Керестур і Коцур в Войводині. Бесідуют они в своїм языку званым паноньскым русиньскым і мають свою власну азбуку.

3.2 | Помедже 1250 а 1867 роками

История Русинів по їх міграції до нашої Карпатской Руси єст доступна в ріжных фрагментах. Аж в 1843 р. русинській священник Михаїл Лучкай опублікувал «Historia Carpatho-Ruthenorum» – перше історичне опрацювання написане през етнічного Русина. І скорше публікувано книжки і досліджыня, але сут они радше підозреной якости. Теорії звязаны з присутністю Федора Корятовича, руского шляхтыча, што муслі втікати з Литвы до замку Паланок в Мукачові, сут назначены фальшом з взгляду на політыку эпохи.

Што веце, діла такы як «Gesta Hungarorum» ци реляция з міграції Мадярів до Паноньской Котлины остали написаны парусот років по тых подіях, што додає сумніву їх вірогідности. Загалом, пред великом міграційом Русинів на захід (зо земель Кыівской Руси), што ся зачала в 1200 р., істория Русинів была історийом Руси в шыршым контексті. Окрем роздумувань о тым, хто то были Білы Хорваты, што уж єст за нами, так ся діло во вшыткых частях Карпатской Руси.

Тото, што можна повісти о тым часі і што поможе насвітлити натуру евоюції Русинів, то факт, же не вшыткы села і регіоны остали заселены в тым самым часі. На початку были тото найбарже высунены на захід села, што як першы остали заселены през Русинів. В повітах Шариш і Спіш на території днешній Словації были ведены порядны реестры. Існують записы уж з 1480 р. односячы ся до Волохів-Русинів в Блажові і Тихым Потоці, сорок кілометрів на схід од Татр. Місця тоты не надавали ся до колонізації – записы вказуют, же Соловакы і

Німці прібували того, але без поводжыня.

В XV, XVI і XVII віках темпо колонізаціі Русинів ся побільшыло і зачала она обнимати штотраз векшы території. Аж на початку XIX віка уформувала ся Карпатска Русь, яку знаме днес, од підножа Татр по Мараморош на далеком сході. Остатня фаля міграціі, осады Гуцулів, была нелегальна, бо волоске право уж не обовязувало. Але власт не могла дотерти до той обшыри, зато влада ся наконец піддала. То гев были остатні сторонники православія по конверсіі векшыны Карпатской Руси на грекокатолицку віру в 1646 р.

Русины мали щастя, бо на пілноты і сході находили ся Карпаты, што іх хоронили перед наїздцяма приходячыма з дикого поля на євроазиятским степі. Позиция тота не была єднак цілком хосенна. През етнічны території Русинів не перебігают ниякы векшы рікы, порты, мінералы ани гандльовы дороги. Тоты бракы довели до господаркы пониже середнього рівня, што остало однутуване в меморандумі Едмунда Егана з 1898 р. на тему окропечных обставин, в яких прожывають русиньскы хлопы. Остаточні тот документ стал ся основой малярского рядового програму для гірских територій, ініціятывы, што мала на цілі полегшеня той ситуаціі.

Як іде о русиньску достоменніст, процес народового ставаня ся был долгий. Можна повісти, же формуваня ся русиньской інтелігенціі розпочало ся разом з конверсііом з православія на грекокатолицку віру в вынику Ужгородской Унії в 1646 р. Вывчена кляса Русинів уформувала ся з реформ церкви, коли грошы трафили на села в цілі поліпшыня рівня релігійного жытя. Тоты

люде не были єднак націоналістами, а тоты, што однесли найвекшыи успіх остали асимілюваны з малярскым соспільством. Політычна інтелігенция Русинів появит ся пару віків пізнійше в виді першой фалі лідерів, од 40. років XIX в. Были они першыма, што поважні підходили до помочы неписменным хлопам в зрозумліню іх дідицтва. Часто діло ся тото за посередництвом організаций (званых товариствами), што публікували материялы до читаня.

Хоцкі тота початкова істория Русинів видит ся радше спокійна, навет беручы до увагы біду, то од 1867 р., враз з утворіньом Австро-Мадяр зачали ся тырваючы доднес процеси, што на все змінили наш нарід. То власні товды Русины розпочали подорож, в часі якої стали ся єдным з найбарже гнобленых народів цілої Європы, і сут тому винны вшыткы державы Середньої Європы.

4 | ІСТОРІЯ ОПРЕСИ І ВЫМАЗУВАННЯ РУСИНІВ

Найперше мусиме зрозуміти, же ситуація, в якій сме ся нашли так в Європі, як і в Америці неє вполні причинена лем нашыма діяннями. Як сте членом дияспоры, то не знате як бесідувати по русиньскы, ани не знате никого, хто в тым языку бесідує, бо так закладала нароком ведена політыка. Як взагалі не знали сте, же сте Русином, бо сте думали же сте Словак, Поляк, Українець, Мадяр або Росиянин, то тіж зато. Процес, в якым заманіфестували ся тоты реалиі, взял ся од того, што называт ся вымазуваньом Русинів, а його поясніня залежыт од стороны, якій оддат ся голос.

Вымазуваня Русинів односит ся до процесу або тенденції, в вынику яких Русины сут фальшыві представляны, делегітымизуваны або присвоюваны, і през остатніх 155 років было всеприсутне. Жебы зрозуміти, што то докладні означат в практыці, можеме перейти през головны приміры того явиска аж доднес. Хоцкі може ся тото видіти як долга і тяжка переправа, то знаня основных подій єст конечно, бо сама обсервация нашой теперішньої ситуації не достарчат ей поясніня. Што веце, не

маючи мапы того, што ся поділо, не будеме могли втечы од того, што єст. Нашы травмы як народу можна бы записати в грубій книзі, але тот короткій перегляд старчыт жебы заховати ясність переказу.

Первістна форма вымазуваня Русинів мала місце в часі мадяризації в Австро-Мадярах в роках 1867-1918, коли то уряд в Будапешті прібувал асимілювати свої меншыны до бытя Мадярами. Тота зрада закінчыла веце як тисячлітні справедливы реляції медже тыма групами. Некотры з наших історичных постаті з дня на ден стали ся Мадярами в історичных книжках, русиньскы назвиска змінили ся на мадярскы, а примусове вчыня мадярского языка як єдиного стало ся нормом.

В елітарным дискурсі чаще было стверджыня, же вельо люди на селах того власні хтіло. Наш будитель Александер Духнович (1803-1865) достерюг тот проблем уж скорше як в 1867 р. і уж в роках 1840. розпочал першыи великій рух гу інтелектуальній автономії Русинів. То започаткувало роботу пару наших героїв, што утримали нашу достоменність як жыву навет в найгіршых часах.

В тым окресі наступила еміграция до Америки. Початково была она звязана з економічным хосном, бо території, які лишали Русины, были найбіднійшы в цілым субконтиненті. Хлоп, што робил в Америці пару років, міг вернути дохыж, купити газдівку і іщы остало му грошы. По даякым часі вельох Русинів ся лишыло в Америці з причыны штотраз гіршой політычной ситуації тамтого часу. Не знатя, як вельо Русинів остали страчены в наступстві той політыкы, але што найменше па-

рудесят тисячы ся асимілювало.

Перша світова война принесла наглу зміну і закінччя попередніх форм політычного гноблїня. Тепер, коли Австро-Мадяры были в стані войны з Російом, карпатских і галицкых Русинів (обі группы в тым часі мешкали в Австро-Мадярах) постерігано як потенційне загрозыня зо взгляду на іх русофільскы конотаціі. Русофільство в тым контексті односит ся до окрисленой збірки ідей о достоменности потомків Руси і іх звязку з державами, в яких прожывали.

Первістна Русь была получена як конфедерация. Навет в процесі самодільного розвитку Москвы на Східній Руси і влучыня західніх обшыри през Річпосполиту зачали являти ся поважны політычны поділы, такы як спомнений скорше поділ на Москалі і Русинів. В звязку з тым ідея зьєднання Руси в рамках єдного королівства была притігаюча для груп, котрым грозила асиміляция.

В часі войны австрійскій уряд вюл політыку масовых репресий і вынищчя русиньского населїня. Мордуваня діячів без судового процесу было на Лемковині барз часте, а з розказу уряду збудувано першый в Європі концентраційный лагер Талергоф. То гын тисячы Лемків-Русинів і галицийских інтелектуалістів згынуло в страшных обставинах. Нелюдскы події з лагру были описуваны в газетах такых як «New York Times», де брутальніст подій представляно през реляціі свідків. Без остережыня, хтоси міг быти спутаний мотузом і забитый ножом в бараку. Часто припадкове «штуркніня» стражника могло скінчыти ся смертю. На терені бывшого лагру побудувано лотниско, а його жертвам не

поставлено ніякого пам'ятника. Австрія донес не признає ся до своїх злочинів. Чи можна собі уявити, жебы нацистскы лагры были так цільово забываны?

Окрем тых діянь уряд Австрії розпочал процес цілковитой делегітимизації Русинів. З причыны того, же українська достоменніст была постерігана як менше ворожа взглядом австрийскых урядів, промувано ей серед Лемків-Русинів і галицкых Русинів, мимо же была то ім вібча ідея. Не можна было быти просто Русином, бо было то постерігане през владу як підозрене. Місцевы інституції осталы знищены, а їх українофільскы одповідники могли свобідні діяти.

Тот процес знуцання ся был кінцьом русиньского народу — вышол з войны покривджений, але живый, хоц уж без своїх найвекшых лідерів і інтелектуалістів. Рік 1918, якій означал конец войны, однотувал тіж першу правдиву пробу узысканя през Русинів народовой незалежности. 5 грудня 1918 р. група 500 Русинів зо 130 сел оголосила повстаня Лемківско-Русиньской Народовой Республікы. На ей челі станула Ярослав Качмарчык, Лемко з Білцаревы. Офіційні границі той лемківской республікы обнимали праві цілу етнічну Лемковину і некотры території на заході.

Была то гідна проба, навет як міцно дезорганізувана. Новый уряд не был в силі утворити сильну центральну владу. Широко знаний ест опис Симеона Пыжа з його книжки «Коротка історія Карпатской Руси». Кажде село мало власну раду, яка піднімала рішшыня, што іщы барже ослабляло державу як ціліст. Люде не розуміли і не прібували поняти реальности товдышніх політычных

подій. Вкінці, коли прилучыня ся до Росії было неможливе, Лемкы рішыли долучыти ся до своїх братів і сестер на Підкарпатській Русі.

Мы, русиньській нарід, прожываючий в близкым осадництві в полудньовых частях галицийських адміністраційных единиц Нового Таргу, Нового Санча, Грыбова, Горлиц, Ясла, Кросна і Санока не хочеме быти влучаны до польской державы і прагнеме ділити долю наших братів [прожываючых] в повітах спіськым, шарискым і земплінськым як една неподільна географічна і етнічна единиця.

5 грудня 1918 р.

На жаль, тот плян николи не дождал ся реалізації. Так товдышній губернатор Підкарпатской Русі, Григорій Жаткович, Русин-Американин, як і Чехословація і Польща, противили ся тій інтеграції. Остаточні, польска влада розвязала лемківску Республику в 1920 р. і поставила ей ведучых перед судом. Тоты процеси были барз лагідны, порівнуючы з тума, што іх мали Українці во Східній Галиції, а по іх закінчыню польській уряд в векшыні лишыл Лемків в спокою. Была то єдна з вельох причин, што довели до значучой різниці в постеріганю польской державы през тоты дві групы аж до Другой світової войны.

Русины на Підкарпатю досвідчыли цілком інчого світа. Подібні як Лемкы, векшына Русинів по закінчыню войны хотіла прилучыти ся до Росії. Не было тото можливе з логістичного пункту виджыня, бо Польща контролювала великы обшыри західньої України і Біл-

truth. Meanwhile thousands of intellectuals were placed in insanitary internment camps and subjected to every kind of privation; the mortality has been very great. In the Austrian Parliament the Czech National Socialist Deputy Stribrny has given a terrible account of the treatment of interned victims—among them women, girls and old men, who were sent off often in chains, and who were usually crowded together in filthy cattle trucks.

“In one case a batch of forty-three persons were killed on the road by a Magyar militia detachment. In the Styrian camp of Talerhof many were beaten till they bled and were even tortured. For the first three days and nights in October all sexes and ages were camped in the open without any kind of accommodation. When disinfected the women and girls had to undress, and were often waiting naked in the cold for over an hour until they got their clothes again. Epidemics were rampant. There was no pretense at sanitation, and brutal guards forced them to wade up to the knees through filth on their way to the latrines. The horrors of Talerhof throw the camp of Wittenberg into the shade.

“Even the most Austrophile of the Czech leaders, the Socialist Smeral, boldly declared only last month that ‘the deplorable policy of these three years of war, its arrogance and injus-

Террор в Богемії в реляції конгресмена Меділла Маккорміка
New York Times, 1917

оруси знаны як Кресы. Найбарже высунена на захід част бывшого Совітского Союзу і східня границя Підкарпатской Руси были оддѣлены од себе о што найменше 200 км. Хоц велика част політычной клясы Русинів в тамтым часі домагала ся даякого рода незалежности, уряд Вільсона в Америці повіл ім, же єдином реальном опціям было бы влучыня до Чехословації.

В рамках той умовы східня част Карпатской Руси (з вылучыньом Пряшова) достала бы автономію. Так як в припадку вельох медженародных добесідувань з того часу, обітниці не реалізувано до кінця. Автономія Русинів была што найвѣце нотатком на папери і першым сучасным проявом зінтерналізуваного підпорядкуваня нашого народу. Чехы і Словакы заповнили провінційональний уряд, якій сам мал і так невелику владу порівнуючы з тым, што му обіцяно. Отчызна Русинів была тіж постерігана як егзотычне, заостале місце, якому бракувало цивілізаційного розвою порівнуючы з рештом державы.

Уряд Чехословації был і некомпетентный, і контролюючий. Домашня война в Російській Імперії причынила, же вельох бывшых україньскых войсковых і інтелігентів оселило ся на Підкарпатській Руси в цілі українізації той обшыри. Чехословацкій уряд нич не зробил, жебы тото стримати. Місцевы Русины были піддаваны маніпуляції през україньскых націоналістів з помочом ріжных економічных і культуровых середків. Ідеї Духновича і русиньскій язык зачали быти поступом часу вымазуваны, бо были цілком сперечны з новом фальом теорій о україньскости Карпатской Руси. Найгірше мало прити по перевороті 1938 р., якій обалил легальний

уряд Підкарпатської Русі.

То, що буде знане як проєкт Карпатської України, уформує обставини для найгіршої епохи в історії Русинів. Українські націоналісти з Галичини утворили армію піхоти знану як Карпатська Січ, що перекрочила Карпати і заатакувала чехословацькі війська, коли чехословацька держава ся уж розпадала. Нарешті мали успіх і оголосили т. нз. карпато-українську державу. Допомогала їм жменька місцевих Русинів, таких як Августин Волошин, яких можна бы днес окрислити як політичних опортуністів, підчас коли участь решты насеління в уряді або армії была праві зорова.

Карпатська Січ была ідеово стисло повязана з ультранационалістичными групами в західній Україні, такыма як ОУН (Організація Українських Націоналістів), што была відповідальна за масакру Поляків на Волині і помагала нацистам в масовых мордах Жыдів в Україні. Тоты регіоны были місцьом регулярных антисемітських погромів в попереднім столітю, коли на Підкарпатській Русі в цілій ей історії не дішло до ани єдного. Мимо вшытко, малярська армія знищыла малу армію Карпатської України і офіційні заанектувала територію, котром рядили уж інакше, як дотепер. Тым разом уряд Мадяр фактычні помагал русиніфікації Підкарпатя, што тырвало праві пят років. Тота част Карпатської Русі была в руках Мадярів до 1945 р., коли остала прилучена до совітської України під претекстом, же єст то українська етнічна територія, і остала переменуванана на Закарпатську област. Так зачали ся Декады Молчаня.

Декады Молчаня то час медже 1945 а 1991 роками, коли

вшыткы державы, де прожывали Русины (окрем Югославії) зделегалізували русиньску достоменніст і язык. Окрисляня ся як Русин вязало ся з небезпеком вязниці або, што гірше, смерти. Вязи медже Русинами а іх дідицтвом остали зорваны зо взгляду на консеквенці іх продолжання. Комунікация медже Русинами в отчизні а диаспором остала втята, так само было навет медже русиньскыма регіонами.

Непроникливы границі медже Совітскым Союзом а його ріжныма сателітамі означали цілковитый конец буд-якого диялогу. Грекокатолицка церков тіж была переслідувана, а вельох релігійных лідерів остало страченых през совітску владу. Решта мусіла діяти в подземлю, як хотіли перетырвати.

Нашы люде были примушаны до принимання новых етнічных достоменности і ходжыня до спеціальных шкіл, створеных до спераня той штучной конверсії. Наприклад, Русины з Пряшова мусили выберати, ци ідентифікуют ся як Словакы, ци Українці, при чым векшына выберала першу опцію. На Підкарпатській Русі українізация была квестийом державной політыкы і тырват од часу анексії Підкарпатской Русі в 1945 р. доднес. Русиньскій язык стал закарпатскым диялектом, а русиньска культура – закарпатском культуром.

В Румунії, де лежыт невелика част Гуцульщыны, ей населіня тіж остало окрислене як Українці. Каждый, хто ся противил тым обставином або гварил правду о ситуації, был скоро вязненым або караным на грошы. Аж по занепаді Желізной Завісы в 1989 р. і Совітского Союза в 1991 р. ситуація зачала зміняти ся на ліпше.

В тым часі ціла Лемковина остала знищена в 1947 р. згідні з ідейом, же Русины то Українці, а стриманя діянь Української Повстанчої Армії вымагало цілковитого усунія Українців, што іщы прожывали в Польщы. Называт ся тото лемківським етноцидом і было кумінаційом політыкы, што зачала ся од Австрияків і українських націоналістів і тырват доднес в сучасній Україні. Праві вишыткы лемківско-русиньскы села осталы доцяп згорены або заселены Поляками по выгнаню Лемків. Чехословацкій уряд был тіж тому винный, бо запер границу з Пряшівском Русю, стримуючы Лемків перед втіканьом гын. Каждый, кого не убили, остал переселеный до західной Польщы, де вельох з нас прожыват доднес, з вынятком 10 000, яким повело ся вернути од кінця 50. років.

Доднес одчуваме наслідкы тых подій в русиньскых регіонах. Тридцет років миру і узнання в векшыні держав, де жыют Русины, не усунуло пятна з минулого. Реальніст ест така, же векшына з нас жыє з ним доднес. Політыка України полігат на декляруваню, же Русины сут Українцями, а в міру як уряд України ставал ся штотраз барже націоналістычний, пробы вымазуваня Русинів сут штотраз выразнійшы.

Тепер зас люде на Підкарпатю сут арештуваны за выповіданя ся против діяням державы і наступуе полный атак на русиньску культуру. Навет Русины-Американцы, такы як Анди Варгол, сут узнаваны за Українців з помощом пропагандовых досліджынь і Міністерства Заграничных Справ. Таблиці з назвисками локальных русиньскых героїв сут зміняны на мена українських націоналістів під видом десоветызації.

Нашы культурны інституцыі праві в цілости фінансаваны і контролюваны през державны уряды Словачці, Румуніі і Польшы, які боронят буд-яких діянь поза усталеным з горы курсом. Не може быти бесіды о автономіі ці перепросінах за подіі з минулаго. Тоты же уряды не зробили нич, жебы боронити прав Русинів на Украіні і на każdym кроку поперали інтересы Заходу.

Дякуючы величезній борбі, мы іщы жыеме і сме близко найвысшого рівня русиньской свідомости од часів Другой світової войны. Новы проекты являють ся на цілым світі, як николи скорше, а десятки люди в Європі і за ей границями дознають ся о своїм походжыню. Велика част з них хоче скінчыти наше вымазуваня. Єднак його загрожыня ся не зменшыло, бо сме несвідомы його історіі і засягу. Праві каждая інтэракция, яку маме з тыма, што нами рядят, єст назначена дынаміком підпорядкуваня.

5 | ЗНАЧІНЯ КАРПАТСКОЙ РУСИ

Тоты початковы факты, хоцкі необхідны до зрозуміня, не дают ясной одповіди, хто мы ани чым ест Карпатска Русь окрем географічных означынь. То очевидне, же сме підпорядкуваны а наша істория ест богата, але што з нашом душом? Без ней не зрозуміеме нич з двох попередніх розділів. Жебы іх вполні зрозуміти, можеме описати чым ест наш нарід, і якы обовязкы мают його члены.

Кажда народовіст на земли вымагат основной збіркы переконань, жебы фунгувати як зорганізувана единиця. Коли інчы народы сут прошены о поданя джерел своейо цивілізації, одповідают одраз. Кытайці постерігают себе як наступців великих династий кытайской цивілізації, а іх цілю ест приверніня ей первітних основ. Рідко ся трафлят держава або нарід, якы не мают такой наррації в даякій формі, бо без ней перестають істнувати.

Одповід на звіданя, на яке уж долго-предолго не ма одповіди, в нашым припадку може ся найти през уформуваня духовой есенці, што ест згідна з реальністю нашої вродженой сути. Внесок ест опертый на узнаню одрубн-

ой локальної культури, в ей правдивим образі, створеним през человека. Найяснійше можна то сформулювати так:

Ідея Карпатської Русі основана єст на переконанню, же рускы люди Карпат творят унікальний нарід, што ма право до власного минулого.

Дякуючы тому стверджыню можеме зачати си усвідомляти не лем наше положыня взглядом інчых вокрут нас, але тіж влучыти себе до векшой ідеі, яка придає нам значыня. З вынятком ріжниц медже внутрішнім центром а перифериями неє значыня, ци Лемкы пришли в 1300 р., ци же Гуцулы прийшли найпізнійше. Обі тоты групы вкінци стали ся частю локальної культури, в якій получыня ріжных населінь створило выняткове місце до дальшого іх розвитку. Тото стверджыня єст консеквенційом жытьового досвіду, што ся кус запорошыа през зовнішні рішыня.

Мы в Карпатах мусиме знати о нашій історії, о найскорійшых політычных формаціях наших предків, жебы собі усвідомити, же попередні проєкты ся не повели, бо не принимали значыня локальної культури в нашым днешнім пониманю. З той причыны не створили старчаючо правдивого образу народу. Смотрили сме на Росиян як на освободителів, але вказало ся, же під вельома взглядами были нам вібчы. Іх бесіда не была для нас зрозуміла, а особливіст іх культури была для нас вібча. Хыба Духновича і інчых русофілів полігат на постеріганю Росиян як взору до наслідуваня і браку дальшой інтеграціі з місцевым населіньом. Тото єст лекція, яку

уж нигда не треба повторити. Писали не в языку селянина, але імперіяльного вченого з Москвы. Тото, што локальне, не было постерігане як старчаючо добре, але прецін то власні справило, же сме.

Як іде о влучыня вшыткых народів Карпатской Руси до той книжки – за хвилю поясню чом так ем рішыл. Так Руснакы, як і Лемкы, Бойкы, Гуцулы взяли ся з поллучыня емігрантів з Руси і Волохів в Карпатах. Лишыти єдно з них означат заперечыти тому спільному дідицтву. Навет кед жытель русиньского села в Карпатах узнає ся за Українця, то розуміє русиньскій язык зо взгляду на тоту тягліст медже нами, противні до Українців над Дніпром.

Зато, же не знають ліпшой назвы, будут го называли «по-нашому». Подібні, наша глибока релігійніст і остаткы мадярского культурного влияния, якы нас значно дистансували од інчых регіонів Руси, не щезли в часах Совітского Союза. О тым свідчыт факт, же велика част православного духовенства в державах, де прожывають Русины, то етнічны Русины, хоц іх населіня єст менше чысленне.

Тоты стары культуровы поділы сут тіж причыном, для якой робітнікы, што выїжджают з України, жебы заробити, ділят ся на дві окремы групы, бо люде з Підкарпатя і іншых части України не можут єден другого знести. Навет карпатскы легенды переходят етнічны границі, як то ма місце в припадку збійника Андрія Савкы, якій хоц походил з Пряшівщыны, был описуваный радше як лемківскій збійник зо взгляду на свої діяня против Полякам і был знаный серед Русинів аж до полудньовой гористой Галиціі.

Вшытко тото ма вказати, же лишыти тых, што не маюч нашой народовой свідомости, але маюч русиньске коріння в локальній культурі, значыт не розуміти обставины і реальніст того, кым сут Русины. То тот же сам блуд, якого ся допустили нашы предкы десятки років тому. Нашы люде находили ся на перифериях соспільств, і были сме для себе єдиныма близкыма знаемыма.

Тоты люде не сут правдивом частю імперияльной історії Галицкой Руси ци Мадяр, бо то не они створили тоты соспільства. Они творили полуцену зо собом Карпатску Русь. Власні тото посвідчат ідею одрубности Русинів і зато повинно ся влучати вшыткы в Карпатах. Тото, што декотры можут думати в штучным народowym контексті, незгідным з локальном правдом, не змінят реальности.

Мусиме духово стремити до перекрочыня границ права і порядку, жебы народила ся народова свідоміст, гідна захованя тых красных локальных аtryбутив. Жаждом вшыткых Русинів в Карпатах єст полуценя сил, інакше не осягне ся нич. Тот рух може зачынати ся од Пряшівской Руси і іти на схід до країв Гуцульщыны, але границі Підкарпатя то не кінцьова ціль. В тій ситуації нее уж ниякого «помедже», бо без єдности сме лем парома селами, што маюч особливы уявы о тым, кым сут.

Наша суть як народа полігат в обовязку охорони русиньской культуры і языка, і мы маме потенцію, жебы розвинути тоты стремліня в штоси великого. Репрезентуєме красу остатнього тисячлітя в Карпатській Руси і стремлиме, жебы єй взнести іщы высше. Кед принима-

ме лем того, што пасує тым, хто єст з нами тепер, одшмарюєме реальніст, што была перед зовнішнім утиском нашой природы. Коли того з'єднання надрядного значыня буде акцептуване през наших люди, окреслит ся тіж ціль, яка єст перед нами.

6 | УКРАЇНЬСКІСТ

В світлі остатніх розділів на тему формування Русинів і історичних обставин їх утиску, треба тіж шырше описати найтруднійше вызваня, перед яким стоять Русины. Головні того, як дві народовы концепції поділили сусідні народы і зас будут їх ділити. Єст то реляция межде українськым і нашым народами. Треба зрозуміти, же хоц тот розділ буде долгій, то його цілю єст представити дост контексту для тых, што не мают о тім основных знань. Одповід на звіданя, чом сме так сильні легковажены през тот нарід, безпосередньо доведе нас до одповіді, яких глядаме.

То направду трагічна, але незаперечальна реальніст: закла українськіст буде істнувала так як днес, не скінчат ся свары межде Карпаторусинами а Українцями. Жебы пояснити, чом так єст, мусиме найперше зрозуміти амбіції самой України, так в сучасным, як і історичным контексті, а тіж того, што она постерігат яко суть свого істнуваня. З єдної страны маме до діла з постеріганом віктимізаційом Українців, як важном частю їх народовой історії (як і в нас і вельох інчых народів). В тым припадку сут гу тому причины.

Та особлива тенденція до постерігання опресії мала історичні і ма сучасні політичне попертя. Планне одношыня взглядом рускых хлопів было частым явиском віками, по падіню рускых держав през наізды Монголів. Державы з заходу колонізували тоты давны короліства, а векшына Українців, што ся нашли в засягу той цивілізації, была примушена до жытя на маленькых газдівках, де лем што могла прожыти. Векшына грошы была отдавана шляхті в замках або містах. Што цікаве, вельох, што не могли того знести, знаме днес як Карпаторусинів, кед втекли в горы, і запороскых Козаків, кед пішли на дикы поля.

Хоц не лем тоты, што тепер сут Українцями, были панщынныма хлопами в Річпосполитій Обох Народів і Російській Імперії, іх регіоны належали до найбіднійшых в Європі. Сама Галиция была постерігана як правдоподібні найбіднійша земля в ХІХ в., навет з ей богатыма натуральныма засобами. Голод пустошыл землю што пару років. Заразы нищыли цілы села і половину населіня таких міст як Львів. Кед злучыти тото з фактом, же рядили нима не свої, а етнічні чужды люде, тяжко ся чудувати, чом в культурі, особливо в західніх Українців, звучыт так сильны гнів.

Тото почутя остало іщы зміцнене през діяня Росії в попередніх столітях. В часах Російской Імперії істнувала зложена політыка асиміляції, што заказувала українскій язык, а царскы декреты довели до переселіня запороскых Козаків до Кубани през Катерину Велику в 1775 р. В часі совітского пануваня векшына українскых жытелів Кубани остала асимілювана з Росіянами, а українське населіня зменшыло ся з 49% в 1926 р. до лем

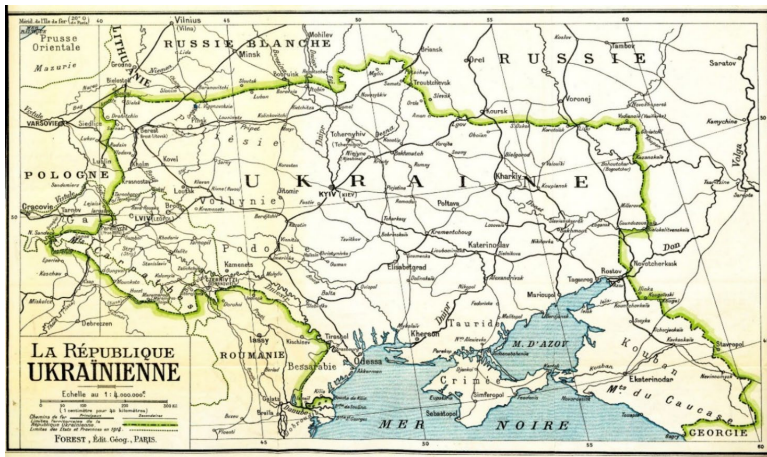

1% в 2002 р. Але треба спомнути, же характер таких подій в тым часі был зложеный. Совітска власт, котра признала такы регіоны як Донбас і Крым Совітській Україні, сполнила вельо реальных мрій українських націоналістів. Тоты рішшыня уможливили легальне прилучыня обшыри замешканых през російську етнічну векшыну до України, што довело до трудности по 1991 р. Чом власт так рішыла ест радше неясне, з вынятком припадку Криму, якій остал подаруваный през Нікіту Хрущова, што сам был Росиянином з України.

Сучасны пробы втручання ся в справы України, російско-українська война в 2022 р., навет кед ма геополітычны причыны, лем поглубляют напятя. То штоси, што тактычні розумны політыкы в Україні уж выкористали на свій хосен. Очыщыня з російского влияния протягом остатніх 24 місяци было найбільшым в історії. Тото ест важне, але то іщы не вшытко. То лем поясніня можливости мотивувати діяння страхом, але не полна причына, для какой не можеме в покою спілістнувати. Правдива небезпека лежыт в українських амбіциях будуваня власной імперії.

Істнуе сильна жажда так націоналістів, як і ненаціоналістів, жебы не лем зъеднати історичны рускы короліства або інакше повіджене, руске населіня поза Москвом, але тіж мати владу над землями добытыма през козацкы наізды по присягнію вірности царьови в 1654 р. То сут діяня Запороской і Кубаньской Козацкых Січы, з яких лем друга лишыла ся в легальній формі доднес, хоц, як уж ем спомнул, не ма уж правдиві українского характеру. Тексты і слова, особливі при сучасным стані політыкы, можут лем дакус помочы в зрозумліню ціли

конкретного руху. Приносят они радше лем основны інформації до аналізу реальных рішынь. Кед смотриме лем на філософскы інтерпретації, не видиме другой страны того, што ся діло. Головні в припадку Українців треба ся присмотрити історичным політычным жаданям, жебы зрозуміти мрію націоналістів. Пониже находит ся мапа створена для пропонуваної української державы, яка остала переказана урядникам през українську делегацию на мирній конференції в Парижы в 1919 р.

Тоту мапу вирізняють дві річы. По перше, барз выразні видно, же ціла Карпатска Русь находит ся в пропонуваных границях державы. Ту уж можна признати, же формуваня ся української достоменности як суверенной державы од самого початку операло ся по части на влучынню в його границі Карпатской Русі. По друге, видиме влучыня північно-західнього Кавказу, Бесарабії, Кубани, Крыму і значной части Поліся. Хоцкі тота мапа ест інтересна в своїх фантазиях, то лишат ся іщы kwestия народowych меншын. Тоты землі, не тілко в припадку

Кубани, але уж з певністю на Кавказі і в Бесарабії, были етнічними отчизнами інчых народів, закля не спаціфікували їх Козаки.

Прошло тото на непосредній розказ Росийской Імперії, зато не приписує ся цілої вини за тоты етнічны ліквідації лем українській ідеології. Хоц, ідучы дальше, стверджыня, же тоты наіханы земли сут історичні українськыма (як в припадку Буджаку, Крыму і бывшой Новоросії, кед будеме ся тримали лем сучасных границ і не брали до увагы самых себе), ест політычном валідаційом вельох скорійшых імперіялістычных злочынів, які змінили етнічний характер тых територій. Не треба быти бортаком і думати, же буд-яка держава лишыт землю про такы філософскы причыны, але отвєрат тото перспективу на українську думку в часі формування той державы.

Навет в часі творіня той мапы етнічны групы были барз зріжницюваны як іде о людніст. Крым, так як і днес, был головні росийском територіюм з ріжным чыслом крымскых Татарів. Бесарабія была в великій мірі замешкана през Булгарів і Молдаван, бо тот регіон был інтегральном частю Молдавії до ей прилучыня до Росийской Імперії в 1812 р.

Жытелі західнього Кавказу тіж становили значну част населіня перед тым, як были остаточні усунуты. Выглядат на тото, же там, де колыси мешкал хоц єден Українец, земля была до взятя. Тепер, коли декотры з тых земел і етносів остали інтегральныма частями суверенной державы, охота затриманя їх на все ест велика. Роля, яку Козаки маюг днес в думаню о українській державности

єст добрым доводом на того, же амбіції сперед столітьом дотепер влияют на внутрішні справи.

Образ українського Козака єст образом любителя свободы і опорника против московській державі, а не убийці Черкесів ци злочынця на дикым поли під розказом царя, о яким тепер так отворено бесідуют як о історичным губителю іх земли. Всякы споминаны высше пробы докладной характеристики того дідицтва стрітили ся з сильным опором і то не без причыны. Признаня ся до власного імперияльного минулого помогло бы лем дестабілізувати українську психіку, бо підважат так вельо основных для ней правд.

Кед лишыме на страні іншы важны квестії, то панславистычний імперіялізм єст основным проблемом, про котрый так тяжко єст нам остати узнаным. Жажда вчынити Україну синонімом рускых земель і козацкых територій творит ситуацию, в якій дозволіня суверенности Русинам змінят саму дефініцію того, што означат быти Українцьом. Україна не была бы уж рускыма землями медже Росийом а Заходом, але чымси, што можна выбрати. В такій інтерпретації неє місця на остаточны одповіди, лем велика сіра стрефа і потенцияльна балканізация.

Можна звідати, яка ту єст ріжниця до нашой концепції Карпатской Руси? Можна того видіти лем як борбу медже двома ідеологіями, але то лем товды, кед посмотриме на зовнішню страну того егзистенційного конфлікту. Першом квестийом, яку треба порушыти єст то, же земли нашого народу міряют ся з помочом локальных атрыбутив. Тото, што называєме русиньскым, бере ся з

того, в яких регіонах ся бесідує по русиньскы (язык, якого Українці не розуміють), з історичного існування землі, котру віками уважано за Карпатску Русь, з волі люди ідентифікувати ся інакше, а тіж зо спільной травмы, яку сме пережыли. Гев не треба переконувати векшыну до того, што єст русиньскіст, мы лем того доокрисляме. Не можна того повісти о Українцях в такій самій ступени.

Они не ділят з нами нашого языка, не перешли през тоту саму травму остатніх 155 років і на каждым кроці прібували елімінувати переконаня нашого народу. З нашої перспектывы неє то нич інчого як вірус, што прібує знищыти нас як нарід, бо іх проєкт не дозволят жаден крок поза границями, якы они визначыли. Тот факт, же достоменніст Русинів не лем выходит поза тоту концепцію, але выбухат през ню в спосіб, якій ідеово єст не до принятя, причынил днешню ситуацію. Вшытко інче, што ся односит до напятя в наших реляциях, ма мінімальне значыня.

ЧЛЕНЫ ДИАСПОРЫ
ЧЫТАЙТЕ ДАЛЬШЕ ОД НАСТУПНОЙ
СТОРОНЫ

И

ЄВРОПЕЙЧЫКЫ
ПЕРЕЙДТЕ НА 57 СТОРОНУ

7 | ЧОМ ДИЯСПОРА МА ЗНАЧЫНЯ

По тым, што сте прочытали, можете звідувати, чом мали бы сте ся перенимати Русинами? Векшына з нас ест прецін сильно замериканізувана, нее тіж жадной кары за ігноруваня той квестіі. Як нич з того, што сте прочытали, вас не заінтересувало, можете одыйти. За-кля єднак того зробіте, задайте си пару звідань. Чом нам брыдко смотрити на того, што осадники зробили жытелям Амерыкы? Зашто ся ганьбиме інтэрнатів для діти з корінных народів в Канаді і декотрых частях Аме-рыкы? Примусова асиміляция, етнічны чысткы, брута-льніст вібчых урядів – тото вшытко остало зроблене і нам. І были тото натілько успішне, же тепер вельох з нас жыє без свідомости, же ся тото взагалі стало. Ваш тепе-рішній стан ест причыненый тума діянями.

Кед усвідомиме собі нашу правдиву предківску досто-менніст, даме знати, же тоты стремліня не были успішны. Пустота американьской культуры може быти за-ступлена чымси автентычным. Тото, што вашы предкы называли своїм, може зас до вас вернути. Як хочете піти крок дальше і бороти ся о права нашого народу, можете стати ся частю чогоси выняткового, што освободит Руси-

нів од вымазана і підпорядкуваня. Здібніст чыніти добро на світі не зачынат ся за тысячы міль в справі, з яком не сте особисто звязаны. Тота здібніст была з вами през цілый час. Сме підпорядкуваным народом, але не мусит так быти навсе.

Жебы розпознати власне зінтерналізуване підпорядкуваня, мусите зачати постерігати себе як част векшой групы. Не означат тото цілістной втраты індывидуальности. Полне постерігання свойой групы і ей спільных досвідчынь дозвелят оддільны індыдуальны приметы од примет групы. Дякуючы тому стаеце ся мудрїйшы взглядом того, што діе ся на світі. Ты і я сме частю русиньской дияспоры, яка ест частю русиньского народу, але досвідчыла власных травм ріжных од тых в отчызнї. З часом нашы двї групы в рамках того самого народу будут в силї прыблїжыты ся до себе, коли розпознаме і зінтегруеме нашы особисты травмы, што остаточні допоможе осягнути народову візію. Єднак закла розпочнеме тот процес, мусиме найперше подумати, што ест в нас выняткового.

Нашы русиньскы предкы опустили Європу од 1880. років. Кед штоси вырїжняло іх імїгрантске жытя од десяток інчых народів, то факт скорого щезнутя іх етнічного походжыня. Веце як 500 000 осіб в Америці ма русиньскых предків, але лем уламок, може лем 5%, знат, же ма в собі русиньске ДНА. Векшына істориків скоро вкаже, же было тото нормальне для каждой етнічной групы, што ся перенесла до Америки. Хоц може то і правда, не зменшат то значыня радикальной асиміляцыйной політыкы в тамтым часі, ані атаків, яких сме досвідчали з рук ріжных груп імїгрантів.

Повселюдна дискримінація нових славянських імігрантів в «Желізным поясі» заохочала люди до лишання своей етнічної достоменности і языка. Навет як хтоси не был называный «hunky» то і так терпід, бо не міг ся дістати на высокій рівен кареры і науки. Подумайме о тых дрібных грошах, якы часто зарабляли нашы предкы і о низкій якости жытя, яке си могли дозволити. Неє ся што чудувати, же ріжны соспільны хвороты як наркоманія або подібны сут аж доднес присутны серед наших. Навчено нас стыдати ся нашой історії, жебы знищыти ей вартости і заступити іх американьскыма вартостями. Найбарже підступна єст асиміляційна пресия зо стороны люди, якы досвідчыли того же самого антисхідньо-європейского трактуваня, як і нашы предкы.

Причыном, для якої декотры люде пишут ся Словаками, інчы Українцями, а іщы інчы Росиянами єст скоординуване діяня в тым ціли. Виділи сме не раз, же през влияня костела і соспільных клубів піднимано пробы вымазаня Русинів в надії на іх асиміляцію. Як родина ходила до римокатолицького костела, бо был він найблизше, то были під пресийом, жебы ся ідентифікували як Словакы.

Тото само можна повісти о українській грекокатолицькій церкви і російській православній церкви в Америці. Часом уряды спонсоровали цілу місію, як в припадку політыкы малярского уряду взглядом малярской церкви в ціли зміцніня процесу маляризації. Росийска Імперия поступила подібні зо своим церквом в Америці.

Коли Зъєднаны Штаты Америки вошли в еру Зимной войны, было іщы менше можливости ідентифікувати ся

як Русин, бо культури Східньої Європы были постеріганы як загроза в борбі з комунізмом. Не помагал тіж факт, же Русины вышли од того самого народу, што Росияне, і маюот подібны до них назвиска. Тоты, што не знаюот контексту, могуот думати, же Русин і Росиянин то едно слово, лем вымавлят ся кус інакше. Загалом, тото што было славянськом достоменністю (навет як была асимілювана з сусідньом етнічністю), остало знищене в часі Декад Молчаня.

Остаточні наша ситуація не мала ясного розвязаня, бо стремліня розорвати нашу народову достоменніст походили з влад вшыткых рівни і народовых оріентацій. Так было товды, а наша днешня ситуація ест продуктом тамтых обставин. Наша здібніст операти ся старым вызваням, перед якыма доднес стоїме, змінила ся еднак враз з розвитком русиньского народу по 1991 р. Подорож, в яку зараз вирушыме, може змінити наш пут.

Вымагат то охоты зо стороны отчизны, яка штоденні досвідчат наслідків вымазуваня Русинів, а тіж дияспоры, яка ма засобы, свободу слова, можливіст політычного вляня на західні уряды, што значно перевышаюот можливости в Європі. Там, де они не могуот бесідувати під загрозом вязниці, мы можеме. Там, де потрібный ест новый капітал, наша здібніст його вытворити значно перевышат іх можливости зо взгляду на ліпшу господарку Заходу. Ту ест наше призначыня і наша одповідальніст. Ниякій успіх не остане осягнений без спілпрацы обох сторін.

8 | НАРОДОВЫЙ ЗРІВНОВАЖЕНИЙ РОЗВИТОК

Русин, што знат свою історію буде хотіл, навет потребувал зробити штоси, жебы направити кривды минулого або, што важнійше, стримати будучы кривды. Єдным зо способів тоту групову енергію єст поміч в поправі зрівноваженого розвитку нашого народу. Народовый зрівноважений розвиток можна розуміти як основу тяглого перетырваня народу през вельо поколінь. Декотры чынники, якы вліяют на рівен зрівноваженого розвитку окрисленой державы, то його політычна репрезентація, інституціоналізація языка і культуры, структура населіня, економічны обставины, внутрішня міграція і народова візія. Сут то річы, на якых політычны дослідники і експерты до медженародных одношынь зосереджают ся, як прогнозуют будуче.

Коли навет лем пару тых чынників одбігат од нормы, народова візія може быти барз тяжко перетырвати. Добрым того приміром єст Японія, де економічны обставины сут розсудны, люде контролюют свою долю, а візія іх державы єст усталена. Вшыткы тоты чынники сут присуны, але існує вельо обав што до будучых десятиль.

Тото зато, же Японія переходит през екстремальну популяційну катастрофу, яка хоц не причынит, же щезнут (єст 125 милийонів етнічных Японців), буде мала планне вляня на господарку, інтелекуальне жытя і способы міграції. Єден чынник, якій буде особливі видимый во вшыткых старіючых ся державах, то падія системів соспільной опікы причынене браком молодых працівників. В будучым Японія і інчы подібны державы будут потрібувати компетентный уряд, якій буде в силі порадиити си з тыма квестиями і одвернути тренды, які видиме днес.

Кед оціниме наш нарід в подібных квестиях, дост скоро вказує ся, же невелико з них єст сполнених. Реальні можеме находити ся в єдній з найгіршых можливых ситуаций в Європі. Жебы мати ясныи образ дороги, яку треба обрати в будучій декаді, необхідна єст дальша аналіза тых квестий. Без взгляду на тото, як страшні выгядат ситуация, треба розуміти, же тото першыи крок, необхідный до зміны. Без розуміня нашої планной ситуації історія остатніх тридцетьюх років правдоподібні повторит ся в будучым.

8.1 | Політычна репрезентация

Загалом, ситуация Русинів в отчызні і дияспорі єст планна під взглядом політычной репрезентации. Позытывны чынники на державным рівни, котры можеме назвати, то пару етнічных Русинів на урядовых становищах в Словації, партия русиньской етнічной меншыны в Румунії (Культурный Союз Русинів Румунії), а тіж автономічный уряд в Мадярах. Етнічны Русины не сут нияк узнаваны або репрезентуваны на державным або

регіональним рівни в Україні, а Лемкы-Русины з причыны іх выселіня і розпорошыня не сут в силі створити якуси політычну партію. В місцях, де мешкают Русины, в регіональных і локальных властях домінуют етнічны Русины, еднак не розвинула ся політычна культура прав меншын, так як в припадку Мадярів і іх Партии Мадярів України (KMKSZ) і SMK-MKP в Словації.

Мадярскы партіи сут в силі сперати інтересы своїх wyborців в зорганізуваный спосіб, а мы не маме такой можливости. Ёй брак ест особливый видимый, коли береме до увагы квестии інституціоналізації і господаркы. Найліпшыи спосіб перефорсувати свій погляд то не масовый рух люди, а дістати ся до ситуації, в якій діяня хосенны для нашої справы сут усталеном нормом і маюут легітымніст од державы.

Важні розуміти наслідкы браку репрезентації Русинів на Україні, головні зо взгляду на характер іх сучасного вымазуваня. В часі, коли цілкове чысло Русинів на вшыткых обшырях поза Підкарпатьом в Європі може выносити ок. 200 000, гын выносит од 750 000 до 950 000 осіб, што значыт 60-75% вшыткых Русинів на світі. Коли хтоси ест Русином, найправдоподібнійше мешкат власні на Підкарпатю.

Тото значыт, же векшына Русинів не ма формальных можливости розвивати політычне знаня або лучыти ся з понаддержавныма русиньскыма організаціями в спосіб, якій нее постеріганыи як шкодливый през центральный уряд. Тоты, што і так то роблят, ризикуют своїм жытьом. Фактычні ограничат то і чысло потенційных лідерів до ок. трьох на десятьох Русинів. Тото, же векшы-

на не може брати участ в політичным жыттю, поважні ограничат нашу можливість перетырваня, а тіж влияния нашого голосу на світову політику.

8.2 | Институціоналізація языка і культуры

Репрезентация на тым фронті хыбуе в вшыткых русиньскых регіонах, де маме лем декотры недавны успіхы. Статус русиньского языка ослаблений, бо бракуе му важного місця в сучасным соспільстві. Декотры місця мают двоязычны таблиці, істнуе тіж жменька русиньскых шкіл в Пряшівській Руси, еднак часто они не осягают рівня середньої школы або університетских студий. Нее університетів, што бы вчыли лем в русиньским языку, а каждый програм, што ся односит до нашого народу, часто зосереджат ся на досліджыню нашой культуры. Літературны і писарскы традиції сут сильны, головні на Підкарпатю, еднак векшына новых книжок публикувана ест власным коштом, не маме формального рынку. Нее тіж можливости работы в русиньским языку на рівни корпораций. Як хочеме перейти перешкоду в виді языкового загрожыня, мусит быти можливість перейти едукацію і кареру без потреби бесідуваня в інчым языку як наш власный.

На культурній сцені Русины часто сут постеріганы през своїх західніх сусідів в ориентальных категориях. Тото ся зачало што найменше в чехословацкы часы, а правдоподібні уж скорше. Як не смотрит ся на них як на чудну меншыну зо сходу, то і так увага ся зосереджат лем на русиньській людовій культурі і музыці. То перетворюе нашу роботу і події на якуси музеальну екпозицію. В деякій мірі то ест в порядку, еднак брак новочасного

контексту видиме на кождым рівни нашого соспільства. Неє праві ниякых можливости обзерати русиньскы фільмы або телевізію, інтернетовый контент в найліпшым випадку рідкый, а вплиня, яке маме на популярну культуру в державах, де проживаєме, єст невелике. Необхідне так творіня новых можливости для русиньских студентів, як і розвиток новых культурных контекстів.

8.3 | Структура населіня, Господарка і Міграция

Русиньскы регіоны, порівнюючы з сусідськыма територіями, виріжняють ся рівньом кус powyже середнього як іде о спільчынник дітности (ріжниця чыслит середньо +0,1 – 0,3), єднак єст він пониже всказника заступувальности поколінь, што рівнат ся 2,0. Част з того чысла може ся брати зо значного ромского населіня на тых обшырях, але правдоподібні Русины радят собі не гірше, як інчы регіоны. Вшыткы доступны даны вказуют тіж, же напевно в припадку Підкарпатя тот спільчынник єст векшыи як в інчых регіонах України. Нашы проблеми з репродукцийом поглубляють ся през брак економічных можливости на обшырях, де жыют Русины. Переважні сме селськым народом, якому історичні бракувало можливости до масовой індустриялізації. Тот промысел, што сме мали, зачал ся зменшати по падіню Східнього бльоку, што зміцнило еміграцію. Враз з тыма подіями пришло тіж падіння едукації, яка николи не остала вполні реактыувана.

Вельо молодых баб і хлопів ідут заграницю, головні до Чех, до сезонowych робіт, бо мало зарабляють дома. Коли бы ся хтоси выбрал до сел в горах, праві в кождым найде лишены хыжы і склепы. Векшына Русинів жыє в умовах

містской деградації. Вельо тых, хто іде загралицю, лішат ся в місцях, де нашлі сталу роботу і рідко вертают до рідных сел. Переважні іх діти одлучены од свого дідіцтва і забывають, як бесідувати по русінскы або навет не знають, же така ест іх народовіст. Дае то початок асіміляції, яка не рїжнит ся од той, што діяла ся в Америці з русінскыма робітнікама, які пішли там за грошамі.

Зміна тых факторів буде вымагала цілковай реструктуризації русінского стілю жытя, як го знаме днес. Потрібна ест масова індустрыялізація і модернізація в рамках русінской народовой оріентації, жебы одвернути тренды, котры видіме в еміграції. Потрібны сут до того джерела фінансуваня, а тіж новы еліты бізнесменів і вивчених робітників, які сут готовы на долгій процес еволюції, што може потырвати і 20 років, закля осягнеме стандарт решты Середньої Європы. Без того лишыме ся бідным народом без середків до рїшаня своїх власных справ..

9 | ВІЗИЯ В НАРОДОВІЙ ПОЛІТЫЦІ

Днес Русины не сут вполні готовы піти допереду з візійом будуваня народу. Візия містит в собі так ціль, до якої стремлиме, як і сильне почутя того, кым сме. Заля што хыбуют в нашій свідомости, так як і декотры чыныкы зрівноваженого розвитку, о яких сме уж бесідували высше. Векшына Русинів думат о своїй достоменности в людowych категориях, котры были сперед формуваньом народowych держав, кед взагалі маюут русиньску свідоміст, а окрема того бракуе нам своїх урядowych інституцій. Так было не все, што видиме з таких примірів, як Лемківска Народна Республика, еднак з очывидных причин наступил регрес.

Прийде ден, коли будеме готовы на зміну, але жебы то было можливе, мусиме створити гу тому обставины. Означат того, же русиньскы діячы уж днес мусят ся зосередити на осіганю ціли, што доведут до нового початку. Без того енергія може быти змарнувана на річы, што не принесут нияких тырвалых результатів. Важне ест тіж розуміти, же успіх потребуе часу. Мусиме діяти поспішні, бо находиме ся під пресійом асиміляції і спомненой господарчой ситуації в Карпатській Руси.

Маючы тото на увазі, окрислил єм шіст головных ціли, котры треба довести до кінця протягом наступных десятиох років. Вірю, же як ся нам тото поведе, будеме готовы піти допереду з візієм для нашого народу і не будеме фурт на обороні, траплячы ся о тым, ци ся цілком асимілюєме протягом пару наступных поколінь.

Цілі сут наступны:

- Офіційне узнання Русинів і русиньского языка як окремого етноса і языка на Україні
- Реалізація выників голосуваня в справі автономії з 1991 р. і зміна назвы Закарпатской области на Автономічний Регіон Підкарпатска Русь.
- Реалізація едукації в русиньском языке в основных і середніх школах (од 5 до 18 років) во вшыткых регіонах Карпатской Руси і в дияспорі.
- Покликаня партий русиньской меншыны на Словації, в Польщі і в Україні, якы будут боронити інтересы Русинів.
- Подвоїня чысла Русинів, свідомых своей достоменности, в дияспорі, і зрастаня на 50% в Європі (з вылучыньом Підкарпатя).
- Офіційне узнання етноцида Лемків през польській уряд і повторне заселіня Лемковины през спілпрацю з державнымы і медженародовымы русиньськыма організаціямы.

Кєд думате собі, же тоты ціли обнимуют шырокій zakres, то мате правду. Треба боронити ся перед надмірн-

ом увагом до єдної річы. Кед зосередиме ся на вельох барз ріжных квестиях, даме людям можливiст дїяти в тым просторі, якій єст ім найблизшый. Дві першы цілі легітымiзуют нас як нарід і освободят нас перед асиміляцыйом в Україні. Єднак само узнання нашого народу не старчыт, што видиме з подій остатніх тридцетьох років. Не можеме ся тепер задоволити лем гаранцiями, потребуєме власных інституцій в правных рамах, жебы ся утрымат. Смотричы з шыршой перспектывы, так інтегралніст границь України, як і нашы обавы можна задоволити в рамах легального процесу згідні з медженародным правом. Беручы до увагы нашу геополітычну ситуацію, повинна то все быти наша перша опция, бо половина нашой отчизны єст уж в Європській Унії, а решта близко ей границь.

Частю нашого проблему протягом остатніх тридцетьох років в квестii народовой політыкы на Україні єст того, же ніхто не высловил тоты цілі отворено. З той причыны центральный уряд не мал мотывацii, жебы поважні трактувати русиньску квестию. Кед посмотриме на того з історичной перспектывы, то наша автономія єст легітымiзувана іщы парома фактами, поза самым голосуваньом.

Головным з них єст того, же мали сме автономію в меджевоєнным періоді в Чехословацiї і мали бы сме ей зас, кед бы не было анексії през Совітскій Союз против волі населіня. Не думайте о негативній реакцiї, што принесе таке стремліня – ніч в історіі не діє ся без трудности. Тепер, коли очы Заходу звернены сут в страну України, буде ім уж тяжше продолжати свою політыку взглядом Русинів, особливі кед розвинеме свої методы.

Четвертый пункт розшырят тоты політычны цілі і повинен быти постеріганы як основный крок. Сформуїме політычны партіі, зберме доступный політычный капітал, якій маме в тых обставинах і зачынайме ся бавіти, вчыйме ся, як грати з політыком власти. Політыкы нашого будучого мусят зачати ся школити уж тепер, закля ся не скінчат шансы про Русинів. Наша третя ціль зачынат розвязувати квестію языка і культуры. Тот пункт адносит ся до основного проблему, якім ест брак старчаючого чысла люди, котры бы утримували креатывны проекты. Артистычна експресія буде росла разом з чыслом бесідуючых по свому, што чуют, же можут хоснувати свій язык.

Остатні дві цілі остали выбраны зо взгляду на потребу ввести інчы регіоны поза Підкарпатьом на дорогу зрівноваженого розвитку. Лемківска достоменніст і культура сут загорожены. Жебы іх вратувати, мусиме дійти на рівен узнання і репатрияціі. Знаме о тым, бо культурна работа там, де Лемкы прожывають сучасні, не стримала асиміляціі. Кед Польша узнат одповідальніст за свої діяня і підойме серіозны крокы в тым напрямі, може вказати ся дорога допереду.

Окрем того, нашом цілю все мусит быти припоминаня о території і етнічній достоменности Карпатской Руси. Коли науковы оціны хоц дакус близкы до правды, може быти і миллион етнічных Русинів, што не ідентыфікуют ся з том достоменністю. Ціль подвоїти свідоме русиньске населіня може ся видіти велика, але ест тото лем ок. 20 000 до 40 000 Русинів в дияспорі і 70 000 до 105 000 в західніх частях отчызны. Єст то лем 10-15% народово не-свідомового населіня за цілу декаду. З перспектывы реа-

льных чисел неє то вельо. Коли ідеме допереду і занимає ся такыма темами, як ідентифікація вымазуваня Русинів, єст важне не стратити з очів тых головных ціли. Добрі єст операти ся системам опресії, што сме уж робили як русиньскы діячы, але ліпше єст бороти ся о такую ситуацію, в якій будеме могли ся зосередити на будучым. Памятайте, же бунтуваня то лем половина нашой борбы. Мусите мати штоси, што заохотит інчых влучити ся до вашой справы. Кед будеме о тым памятати, так нашы серця, як і наша робота будут на добрым місци.

Єднак рівно важне єст оперти власны конкретны ціли на тых векшых, жебы были стисло повязаны зо собом. Напримір, кед хочете помочы в тым, жебы векше число Русинів в дияспорі было свідоме свого походжыня, можете вызначыти конкретну ціль, напримір побільшыня того числа там, де мешкате. До той темы іщы верну, але уж тепер даю знати, же хоц декотры части нашого руху вымагают централізації, то інчы будут мусіли полігати на роботі поєдных люди.

ПУНКТ ЗОСЕРЕДЖИНЯ | ТРИ ПОЛІТИЧНЫ ЦІЛІ

Для вельох тоты три політычны цілі можут видіти ся далеко мрйом, што николи не буде реальном. Все стрічали ся з подібныма реакцыяма, принаймні, коли пропонувано іх в приватных бесідах. Спосеред чысленных причин против, головном ест єдна добрі нам знана держава. Тото автоматычне втіканы до безнадії ест, в опінії автора, цілковитый нонсенс. Структуры влады наоколо Русинів сут слабшы, як ся вам правдоподібні видит. Не можеме ся нараз піддавати, бо ани не знаме, што ся подіє, коли переступиме тоту границу. Але до того часу нияка організація ани особа не спрїбувала о тым дознати ся.

Найперше треба ся нам згодити, же наша ситуація днес неє така диспропорційна, як то было скорше. Дисфункційна Україна, навет з бандерівцяма, то нич в порівнаню з давном силом Совітского Союза. Быти може, даякы політчычны амбіції тяжше осягнути під уважным оком націоналістычного авторитарного уряду, єднак зас маме вельо можливости. Реальніст ест така, же протягом остатніх тридцетьох років ани раз не схоснува-

ли сме доступны нам меженародны структуры в ефективный спосіб. Кілько внесків зложили сме в ООН? Што сме робили, жебы представити свою ситуацію шырокій соспільности? Ци фактычні зробили сме штоси, што бы могло звернути на нас соспільну увагу? Одповіді на вшыткы тоты звіданя вагают ся меже николи, а рідкыма припадками десятьолітя тому.

Ключом до успіху в борбі з переважуючыма силами ест хоснуваня асиметричных тактык. Найвекша потенция находить ся в таких доменах, як медия поза контролю уряду. Існують і інчы формы опору, котры не хочут называти прямо, але до них сме ішчы не дішли. Простым способом схоснувати тоту можливість може быти дослівный акт протесту в Кыйові або Вашингтоні з ясно выраженым посланьом і русиньскыма фанами. Подумайме собі о бурі, яку бы того выкликало на цілым світі (головні в Кыйові), як бы сме добрі розограла нашы карты.

Незалежні од того, ци головны редакції новин бы того вказали, і так сут способы, жебы схоснувати ситуацію. По арешті протестуючых, што бы певно ся поділо в Україні, могли бы сме передавати новины і відео-материялы до соспільных медий, жебы створити наррацію о тым, же в тым власні часі Русины досвідчають опресії. Тоты материялы можна бы пак вернути до отчизны, жебы вказувати людям, яка ест наша сучасна ситуація. Дякуючы таким подіям можна найти можливости фінансуваня, што уж знаме з подібных ситуаций. Люде не можуть переказати грошы, кед нич не знають о проблемі. Ест то єден приклад з вельох опций, што сут цілый час несхоснуваны. Так, такы діяня сут небезпечны. В каждем припаді мусиме выберати такы слова, котры не

мож інтерпретувати як сепаратизм. Єднак головний проблем є такій, же за вельо ся зосереджуеме на небезпеці.

Каждый успіх несе за собом небезпеку, кед діячы такы як мы не будут піднимати ризика, то нич не зыскаме. Мож долго дискутувати о тым, чом тота несміліст так міцно ся в нас закоренила, але суть єст в тым, же декотры травмы мусят вернути, жебы осягнути того, чого хочеме. Не найдеме надії без векшого чысла арештувань, сильнійшой пропаганды і векшых конфліктів з інчыма. Так уж просто єст, коли ся діє против влады. Нетяжко найти спосіб, головна єст єднак одвага і воля до борбы.

Як іде о узнання автономії з 1991 р. і верніня Підкарпатской Руси, буде то без сумніву в даякій мірі ангажувати Захід. Зо взляду на новоодкрыту залежніст од тых держав в утримуваню України як державы, ей суверенніст єст ограничена. Рішыня о автономії для Підкарпатской Руси зачынат ся в Кыйові, але кінчыт на затверджыню през Вашынгтон, коли лем Україна не піддат ся Росіі або доцяп стратит розум. Кед так ся стане, треба буде хоснувати тоты інчы стратегії опору. Тото значыт, же реальна дорога до осягніня тых ціли то переконати західні власти поперти нашу роботу. Тото, ци хочете схоснувати ідею сепаратизма, прав чловека ци обох нараз, залежыт лем од вас. Власти на Заході сут барже схылны до уступліня як тоты на Сході.

Як іде о політычны партії поза Україном, ставка єст іщы менша. Кед уряды Середньої Европы не вышмарили партії малярской меншыны, што мают звязкы з націоналістами в Мадырах, державі, што ма значно

гіршых одношыня з сусідамі, то в нашым припадку нее ся чога бояти. Тяжко повірити, же головным стримуючым фактором нашого розвита на тым фронті буде страх, як в припадку Підкарпатя. Правдоподібным проблемом буде слаба свідоміст каждой русиньской групы. Тото видиме головні на Словаціі, де чысло Русинів, што выбрали русиньску народовіст як другу было дуже ве-кше як тых, што ей выбрали як першу народовіст.

Тота квестия ест звязана з тыповыма для нас пробле-мамі. Заміст зосереджыня ся на освіті вартало бы про-сто створити новы партіі і пак іх развивати. На початку може то быти на рівни сел або районів, з підтримком пару соток люди. Ту важне не одраз мати політычны ус-піхы, але збудувати свого рода марку, під яком ся пак буде робити тота сама освіта. Выгід ест вельо. Цінна ест можливіст формуваня молодіжной групы, одкаль мо-жна буде рекрутувати лідерів, рівночасно попереаючы свої політычны цілі. Радше не робит ся того в школі, бо нее там інтэракціі з реальном політыком.

Жебы коротко описати ріжницю межде сучасном ситу-аціём а цілямі новой русиньской декады: робіт так, як уж успішні робили інчы. Кед схоснуеме тактыку, што ся уж справдила в припадку інчых діячів і достосуеме ей до нашых обставин, то скоро наступит поступ. Як іде о Підкарпатя, то невельо можна повісти о тым, жебы ся протиставити страхови. Заміст звіданя о стратэгію Ру-сины одтамаль повинны си поставити таке звіданя: што треба зробити, жебы были готовы на вшытко про змiну свої ситуаціі? Што може перенести іх увагу з думаня о особистых консеквенціях на цілі, котры хотят осягнути? Гев ест тота перепона, о котрій ніхто не хоче гварити.

ПУНКТ ЗОСЕРЕДЖЫНЯ | НОВА ЛЕМКОВИНА

Проектові пересеління лемківської отчизни можна надати назву Нова Лемковина. Зачаток територійної одновы Лемковины не залежит од того, жебы вшыткы Лемкы згаждали ся з ідеями той книжки, ани од узнаня етноцида Лемків през польську державу. Потрібна єст невелика, заангажувана група люди з ріжnymi знанями, яких можна ефективно зорганізувати. Для пересічного Лемка ідея лемківско-русињского націоналізму на нашым рівни все буде якымси крайнім патріотызмом. В звязку з тым, зачатковий етап збераня ресурсів не буде барз атракційный.

Прібуєме провести революцію в народовым розвитку, котру дотепер виджено лем єден раз в Ізраїлі. Найперше стараме ся схоснувати демократычны середкы, хоц маме невелику віру, же Польша дозволит нам автономію під своїм керівництвом. Навет як не маюут особливый інтерес до ідеї повороту Лемків, то не змінят то принципів пересеління. Як стрітимо ся з серіозном опором против нашому справедливому поворотови, то будеме муслі іти інчом, менше оптимістычным дорого-

м, жебы осягнути народовой зрівноважений розвиток.

Проба реалізації нашого проекту вымагат великых грошы, земли, годин работы і досвідчыня в керуваню. Найвекшым проблемом ест того, же в Польщы просто бракує Лемків про такій проект. Ест то наступна сфера, в якій дияспора і Лемкы мусят спілдіяти, жебы осягнути спільны ціли. Тото ест необхідне на даным етапі. Брак спомненых примет в лідерах (бо не буде з кого їх выберати) означат брак фінансуваня і структуры, а тіж недостаток вірных активістів і помічників, якых чысло буде рахуване в сотках, што означат, же не будеме в силі змінити реальный світ.

Найперше треба выбрати пару місц до замешканя. Найблизшый приклад то ізраільска ідея, осады на Західнім Березі, єднак наш контекст є кус менше серіозный. Тоты обшыри мают быти новыма ідеовыма центрами, які може хоснувати каждый Лемко. Треба перевести досліджыня, жебы найти найліпшы території під взглядом локальной політыкы і ціны земли. Найбарже оптимальном стратегійом ест получыти уж неістнуючы лемківскы села з тьма, што сучасні заселены Поляками.

Символічні тото буде початковый пункт реколонізації. Ключовыма операцийныма пунктами повинны быти Фльоринка на заході і Команча на сході, навет кед іх зысканя буде тяжке. В найгіршым припаді можут быти выбраны інчы пасуючы до того цілю місця. Важне мати такы фізичны місця, бо то побільшыт нашы шансы на успіх і зробит наш рух барже видимым. З маркетінговой стороны ест важне, жебы тоты пляны не были формулованы против польскій державі (головні, кед буде

охота дозволити нам переселіня). Ліпша єст мирова ідея розвита лемківской культуры, што тіж єст правдом. Мусиме тото указовати, як новий і не барз радикальний проект вертаня лемківско-русиньской достоменности. Ззовні буде виднолемківскы склепы, выізды для діти і ватры, але реальні будеме досігати тіж інчых ціли. В тым самым часі будеме глядати найбарже заінтересуваных люди, жебы сформуванати наступне поколіня одданных патріотів.

Тоты, што ся долучат до новых інтелектуальных центрів, повинны остати тіж частинно зінтегрованы з рештом інтелігенції Карпатской Руси. Причына очевидна: без зрозумліня того, што значыт Карпатска Русь як ціліст, нова інтелігенція заблудит, думаючы о Лемковині лем як о власній осібній отчизні. Што веце, тоты што хотят змінити ситуацію Лемків, мусят досвідчыти, як выглядат вполні русиньске середовиско. Не знаючы, як ся формує політычне жытя на Підкарпатю і в Пряшові, будут мусіли покликувати ся лем на свої непровірены ідеі. Треба, жебы част інтелектуалістів споза Лемковины посвятили тій квестії свою увагу як менторы — так ся удаст освободити од той небезпеки.

Коли тота перша місія створіня інтелектуального центра буде ся розвивала, приде час на тяжку неідеову роботу, што операт ся на навязаных контактах. Єст то купуваня земли і локального промыслу. Разом з туніма хыжами і добрі оплачаныма місцями работы, на заході найдут ся Лемкы, што вернут на Лемковину незалежні од свого ідеового выбору. В тій першій декаді тото старчыт до осягніня початковой ціли: зміны ситуациі з планной на хосенну. Помалы зачати формуваня інтеліг-

енції, помалы вернути до пару сел, і уж маме основу до будучой роботы.

Не думайте за вельо о поступовых кроках, бо забудете о долгодчасовій перспектыві. Першы етапы творіня Новой Лемковины то крокы до головной подіі: автономіі в рамках польской державы на примір бывшой Підкарпатской Руси. Не потрібуеме полной суверенности, жебы вернути того, што остало нам одобрание. Кед не появила ся сила, жебы о тото просити, то тепер треба громадити засобы, жебы на осягнути тату ціль. Кед ся на тото не згодят, перенесеме енергію на то, жебы то рішыня не было для них такэ легке. Поступове розвита само в собі не може быти цільом тых змагань. Кінцовом цілю вшыткой нашой роботы ест народовой зрівноважений розвиток.

10 | ГЛЯДАННЯ ЛЮДИ

Радикальна зміна згідні з описаними вище цілями вимагат сформування різних соціальних роли. Інтерес до зліпшыня обставин жытя там, де мешкают Русины, ест так нап्राуду лем першым кроком. Коли посмотриме на успішны історичны і днешні рухы інчых народів, можеме достеречы якуси схему работы. Коли рух дозріват, то розвиват свій власный екосистем, і можна му дале допомагати на вельо способів.

То добра річ, бо не каждый може або хоче полнити каждую доступну функцію. Кед человек знат, де пасує найліпше, вшыткы сут мотивуваны і чуют ся частью цілого. Пониже находит ся опис каждой з пятох потрібных роли і їх поясніня. Памятайте, же хоцкі некотры з них можут быти барже інтересны, найліпше ест, коли вшыткы фунгуют в соціальстві. Не треба ся стыдати того, же знате, хто сте, навет як не мате найбарже медияльну позицію.

10.1 | Інтелектуальны лідеры

Інтелектуальны лідеры становлят філософску основу ка-

ждого руху. Часто тяжко роблять при полотні або компютері, творячы наступне діло, котре піднесе стандарт інтелектуального розвитку або выкличе революцію в культурі. Гев найдете векшыну тотых, што словом аргументуют або бунтують против сучасным системам вымазування. То они пишут статі, де остро выражають незгоду з тым, што ся діє. Тоты барже творчы выражають свої думкы в формі фікції або інчых неполітычных текстів. То їх аналізы вызначають напрям, в яком можеме скерувати нашу енергію, навет як сут лідерами соспільных організацій.

Коли мате великы ідеї або просто з потреби серця думате на темы подібны до тых, о якых сте гев прочытали, то може быти місце для вас, кед сте готовы тяжко і одповідальні працювати. Жытя публичного інтелектуального лідера несе зо собом вельо вызвань. Єст то дорога полна небезпекы, головні товды, коли стаєте ся контроверсійны, а того часом єст необхідне, жебы ефективні выразити посланя. Єден хыбный ідеологічний крок може довести, же ваш нарід нияк ся не розвине през наступну декаду. З той причыны важне єст, жебы особы, што належат до той групы, были порядні вивчены і мали таку позицію в соспільстві, де можут ризикувати своїма ідеямы през інчы особы на подібных становисках.

10.2 | Активісты

Активісты то люде, што вводят в жытя філософію інтелектуальных лідерів. То они маніфестуют під урядовыми будовами, прібуют вліяти на люди, часто маюť в найліпшым разі радше планны реляції з властю. Важне єст не мылити той категорії з тыма, што зосереджають

ся на охороні культури і едукації (тій групі призрима ся в наступным підрозділі). Правдиві ангажуваний активіста може навет стати революційонером, коли ситуація того вымагат, хоц найчастійше того можна уникнути.

Особы, зачислены до той группы, мусят мати високу толеранцію на негативны емоції і быти барз певны себе, жебы продолжати реалізацію цілі тіж товды, коли стрічают твердый опір. Така особа мусит ся одзначати твердістю характеру і быти неконформістом. Бывшы члены збройных сил, любителі острых вражынь і особы, што си знають поради в часі кризи, найліпше пасують до той роли.

Хоц категория інтелектуального лідера видит ся кус подібна до активіста, особливі тым, же обі суч в опозиції, головна ріжниця медже нима полігат на способі, в якіх впливають на люди. Лідер думат барже абстрактні, бо не мусит підняти діяня або переняти веджыня руху, активіста реалізує ся власні в тым контексті.

Подумайте о добі невільництва в Америці: така ест ріжниця медже професором, што досліджат окрутніст невільництва, а особом, што допомагат невільникам втечы на пілніч. Хоц загалом обі тоты особы суч подібны, реалні ріжнят ся они в векшыні сфер. Активісты суч барз цінны і потрібны, бо думка мусит быти получена з діяньом. Без того ідеї руху лишат ся лем ідеями. Активісты тіж важны в часах опресії, бо боронят решту группы. Днес тотя категория може быти том, де потреба нам найвече новых люди.

10.3 | Едукаторы

Едукаторы допомагают зберати знаня і переказувати іх наступным поколіням. Сут тото учителі, проповідники і вшыткы, што прібуют заховати нашу культуру і середовиско. Каждый нарід потрібуе структуры, през яку переходит його молодіж, жебы могла ся вчыти, так як і потрібуе когоси, хто записуе події, жебы ся заховали в історії. Тота група полнит таку ролю в народовым руху і дякуючы ним наступны поколіня активістів і інтелектуальных лідерів мают з чого черпати. Добрым приміром сучасной особы в такій роли ест професор Магочій, якій своіма досліджынями і текстами допоміг провести масову ренаціоналізацію русиньского народу на цілым світі. Люде, што займают ся вчыньом, охороном природы, формальном науком і релігіом пасуют до той категории.

10.4 | Помічники

Уявте собі тотых, што ведут жытя без політычных інтриг. Тоты люде полнят такы роли в соспільстві, які дозволяють му жыти дале. Інакше бесідуючы, сут то нормальны люде без выразных політычных і культурных поглядів. З перспектывы русиньского руху можут ся видіти не так важны для поводжыня нашой місії, але сут они цінны, бо іх праца над утрыманьом соспільства дае інчым простір до работы над ідеовыма цілямы.

Од 80 до 90% населіня зачыслят ся до той групы і можна іх ідентыфікувати як неполітычных або нехотячых перейти до даякой інчой з вымінених гев категорий. Кед знате, же сте в тій групі, ци то зато, же хочете нормалні

жыты, ці з інчых прычын, найліпше, што можете зробіти, то як лем можете помагати тым, што сут в небезпеці. Поміч Русинам, што стремят до змяны, не мусит сама быти небезпечна. Можна то робити простыма спосабамі, як напрымір невеликом фінансовом помочом або переказуваньом русиньскых ідей серед близких люди. Старчыт, як самы штонайвеце акцептуєте русиньскіст і будете прадуктыўным членом саспільства. Тото не значыт, же мусите ся лишыти в тій групі ціле свое жытя, але кед ішчы ходите до школы, найперше думайте о своїм розвою.

10.5 | Спонсоры

Спонсоры то люде, што фінансуют рух так політычным, як і еканомічным капіталом. Незалежні од того, як вельо добрых думок ма дана особа або як барз ест ангажувана в свої цілі, грошы на рэалізацію той работы берут ся з інчого джерела. Вшытко ма свою ціну, а в політыці ест она екстремальна, коли потрібны хоц дакус розвінены практыкы. Аж і не споминаючы о коштах, котры каждая особа поносит през свою работу для руху. Як хтоси не може посвятити полны робочы години задачам, які маме перед собом, то не будут зроблены. Розвязаня того проблему находит ся в тій групі.

Хоц звыклі разуміе ся ей през катэгоріі капіталу, спонсоры то не лем група богатых люди, што хотят дати еканомічну поміч справі. Сут то люде, што мают владу в сістемі, в якім діеме і сут готовы ей схоснувати, жебы помочы нашым інтарсам. Може то быти політык, што не ест явні прорусиньскій, але дае можлівіст зліпшыти нашу сітуацію або шеф поліціі, што стримуе арешту-

ваня наших активістів на протесті до часу, коли появлят ся медіі, жебы знимкы можна было помістити в інтернеті.

Звыкла дефініція ест брана до увагы, але мусиме о тій категорії думати шырше, бо таких люди нам треба. Кед не хочеме обалити уряд, мусиме найти способы на тото, жебы нас узнано в публичным просторі. Без взгляду на тото, яка ест остаточна ціль, важне ест найти легітимніст серед звыклых люди. Самому, без грошы, зробити тото барз тяжко, бо мали бы сме против собі цілый естаблішмент.

10.6 | Схоснуваня тых інформаций

Тепер, коли сте познали головны поділы в народовым руху, важні зрозуміти, же в реальным жытю они будут барже неясны і динамічны. Векшіст тых, што входят в єдну зо штырьох роли (інтелектуальны лідеры, активісты, едукаторы, спонсоры) были колиси помічниками. Коли человек ся старіє або рішат важны жытьовы справы, наприклад зачынат власну родину, то його місце в тій класифікації ся змінят. Наприклад, вельох активістів, што входят в середній вік, переходит до роли едукатора. Видиме тото в знаній історії студента-активіста, што остаточні остає професором. Тоты, што вырастают як народны лідеры, часто полнят функцію деси медже інтелектуальным лідером, спонсором і активістом.

Схоснуйте знаня о тых групах, жебы передумати, як дієте в рамках цілого руху і чого вам бракує. Важне ест підсумувати, де сте, а якы мате перед собом ціли. Наприклад, кед сте Русином, што прібує змінити народову

свідоміст дияспори в Пенсильваніі, памятайте, же будете потрібували вшыткых тых тыпів люди, жебы мати успіх. Група, в якій сут представники лем єдной роли не єст дост ефективна. В декотрых припадках то навет може значыти конец вашых амбіцій.

11 | ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНЕ ДІЯНЯ

Коли єм спомнив тему централізованого і децентралізованого діяня в розділі о народовій візії, дал єм знати, же іщы до ней верну. Тепер, коли сте дішли до того місця, пришло час гллубше призрити ся тій темі. Тото, што окрислям як централізоване діяня, то координация роботы або проектів през групу, яка стремит до окрисленной ціли. Децентралізоване діяня означат люди, што діют на власну руку, без лідера, наприклад в соспільных медиях або в якыйси інчий спосіб.

Перший принцип в тій темі: кед хочете довести до позитивных змін в політычных структурах або придбати в них владу, можете то осягнути лем през централізоване діяня і зосереджыня ся на ціли. Декотры проблемы мож побороти з помочом децентралізованого діяня, але нич тырвалога ся ним не збудує. Тот обовязок централізації може сполнити група або політычна партия. Спомняйте на лідерів американьского руху громадянських прав, што утворили NAACP, жебы організувати бойкоты і лоббувати федеральный уряд. Менше мирный примір то большевики, яких можна аналізувати як організовану групу, якої цілю было введіння комунізму в

Росії.

Тот організаційний принцип діє про вшыткы політычны напрямы. Ма застосуваня так в етнонаціоналізмі, як і при найбарже ліберальных космополітах. Єст так з парох причин, але єдна з них гварит, же жебы заступити штоси в істнучым порядку, найперше треба досягнути подібный рівен. Так як режим ма своїх інтелектуальных лідерів, спонсорів і едукаторів, так і мы мусиме їх мати, жебы бороти ся з пропагандом, опресийом, змовами. З технічної страны видиме, же без організації не даст ся осягнути нич праві в жадній сфері жывота. Треба централізуваной структуры, жебы фірма просперувала, школа фунгувала, а уряд діял. Без того енергія і емоції сут розпорошены в якійси анархії.

Розвиток інтернету і доднес найвекшых можливости лучыти ся з людьми принюс переконаня, же тепер уж активісты і уряды маюť рівны шансы. Тепер уж єст можливе деценталізуване діяня, люде можут творити і публікувати тексты, добесідувати ся з тисячами люди на анонімовых чатах, жебы разом іти на протест і осягнути жаданы ціли. Правда єст єднак така, же в остатніх пару декадах не пішло то в страну, якої ся сподівано.

Кед аналізуеме ефективніст деценталізуваного діяня, што значыт єдиниц, што діюť незалежні, даколи неструктурованого групового діяня, видно, же не осягнуено великого успіху. Протесты Арабской Весны не довели до демократычної фалі на Близкым Сході, вліяня «альтернативной правиці» в Америці за посередництвом творців контенту не мало успіх в зміні реальной політыкы, а пробы вліяти на культуры авторитарных держав,

такых як Кытай, през соспільны медия, были цілковитом пораждком. Аж і одворотні, видиме значне зміцніня власти тых держав през векшы можливости надзору за населіньом.

Кед любите робити самы або не мате можливости інтракції з інчыма Русинами, то на жал нее то хосенна ситуація. Єднак децентралізуваны способы діяня мают успіх в декотрых припадках. Видиме тото головні на Підкарпатю, де в публичній едукації нич не вчыт ся о тым, хто сут Русины, а кед бы были русиньскы школы, то была бы велика пресия уряду, жебы іх заперти. Можна бы тото заступити едукацией през інтернет або індивідуальным школіньом. Тото николи не буде діяло так добрі, як централізувана едукація, де ся вчат цілы клясы, але ліпше тото, як нич. То єм мал на думці, як єм писал, же часами мусиме полігати на децентралізуваным діяню.

Наша одданіст ціли народowego зрівноваженого розвитку вымагат од нас фурт думати о тым, як можеме поліпшыти нашы способы работы і едукації. Коли плянуєте власны проекты, берте до увагы тот шырший контекст. Ліпше як створити пару фільмів, жебы едукувати жытелів свого міста о тым, хто то Русины, плянуйте схоснувати тоты материялы до створіня групы, де люде могли бы ся вчыти і познавати. Кед мате політычны здібности, не прібуйте одраз організувати протесты. Зачынайте од будуваня групы одданных осіб, яка буде брана поважні, коли в будучым будете протестувати перед урядовыма будовами.

12 | ВЫМАЗУВАННЯ РУСИНІВ

Основна ідея вымазування Русинів містить ся в двох полученных зо собом концепциях. На єдным рівни аналізу маме реальніст самого вымазування Русинів. Може то быти урядова політыка, присвоювання нашых народových героїв або поменшаня вартости нашого языка през класифікуваня го як диялекту. Реальніст тых діянь была старчаючо описана в попередніх розділах.

Рівен высше находит ся концепция соспільной і інституційной опресії. Соспільна опресія то негативны переконаня і діяня против Русинів на соспільным рівни. Єй приміром може быти ситуація, в якій не можна в своїй роботі бесідувати по русиньскы, бо в тым середовиску розвинуло і зміцнило ся переконаня, же тот язык належит до низшой соспільной клясы.

Таки процеси были творены в ціли вымазування Русинів і фунгуют доднес. Натоміст інституційна опресія розвиват ся в вынику діянь або політыкы ввонженых на інституційным рівни. Видно ю в тым, же Русины не можут репрезентувати свої інтересы в державній політыці, бо не сут офіційні узнаны за народову меншыну

і сут поступово піддаваны ріжным способам вымазування. Получыня тых практык медже інституцыямі і сацыяльнымі середовіскамі называт ся структуральном опресійом. Того власні досвідчают Русины з Украіны.

Закля підеме далыше, треба разуміти ріжніцу медже двома рівнямі вымазування. Жебы перемочы тоты процесы, треба не лем бороти ся з самым актом вымазування, бо нашом правдивом цілю ест зміна системовых праблемів. Найбарже ефективным способом діяня ест ясне называня праблемів, што зміцняют того явіско в сацыяльнасці. Кед іх демаскуеме, можеме прыбліжыти ся до стану, де такой рівен опресіі буде неможліве утримати.

Ідентыфікувати вымазування Русинів ест легко. Кед штоси не узнават нас як політычно самостійный або асабны нарід або фальшыво нас представлят деякым інчым способом, ест вымазуваньом з дефініціі. Як выдзіте, попередне речыня не повідат, же то ся мусит робыти свідомі. Кед хтоси свідомі не хоче брати участы в вымазуваню Русинів, то не значыт, же того не робыт, голонні на рівні асабных пастав або переконань. На такы інцыденты треба реагувати інакше, але загалом они аснованы на тых самых структуральных моделях, што діют протыв Русынам.

Тот прастый процес може ся стати барз тяжкій, кед не мате асновных знань до зразумліня сітуаціі. В такых прыпадаках рекамендуеме пуглублены досліджыня, голонні про актывістыв, аднак спасыбы вымазування Русинів аснованы на акрысленых прынцыпах. Поніже вымінене іх в пунктах, жебы даты упарядкуваный аобраз.

- Пропаганда, што вызначат Русинів інакше, як самостійный нарід (нп. Русины сут агентами Росії або Мадяр).
- Творіня фальшывых статистык в цілі попертя делегітимизації Русинів.
- Присвоіня етнічных Русинів і їх роботы як части інчого народу.
- Упереджены досліджыня про фінансовы або ідеологічны прычыны.
- Культурны переконаня, напрымір о тым, же Русины не можут «бесідувати поправні» або бесідуют планым диялектом україньского языка.

Єден з найліпшых примірів сучасного вымазуваня Русинів вказал ся на Твіттері, коли то державный урядник, промуючы українізацию таблиц в Кыйові ствердил, же назва єдной з улиц остане змінена на улицу Анди Варголы, сугеруючы, же был він Українцом. В наступным твіті хыбні ствердил, же Варголова родина походила з західной України, а фактычні походила з Пряшівской Руси на Словації.

Старчыт повісти, же николи за того не перепросил. Векшына проб вымазуваня не єст так цинічна, як та вказана гев, єднак можна видіти, же маме до діла не лем з бортаками в інтернеті. Загрожыня зачынат од окремых осіб і кінчыт найвышшыма властями декотрых держав. Тото само ся не скінчыт, як нич з тым не зробиме.

Наша мінімальна ціль то едукувати Русинів о методах їх вымазуваня і структуральной опресії. Можна того осяг-

нути так през централізоване, як і децентралізоване ді-
ня. Разом з едукаціом іде конфронтація з тьма, што
нас вымазуют. Може то быти так просте, як написаня
одповіди на пост в соспільных медиях, аж по фізычну
конфронтацію. Нашом цілю ест выкликати почутя ди-
скомфорту в однесію до метод вымазуваня. Жебы ся
скінчыли, мусят быти звязаны з негативнымя консеквен-
ціями.

Як мешкаш в Європі, то поінформуй о тьм, же вымазу-
ваня ест безпосередньо сперечне з вартостями, якы Єв-
ропейчыкы нибы підтримуют. Тото поверне бесіду так,
же заміст дискусії о фальшывых тверджынях будут му-
сили ся тлумачыти і вказувати, же попереают тоты вартос-
сти. Не глядаме диялогу, хыбаль же в припадках несві-
домого вымазуваня, де веце даст лагідне інформуваня.
Пробы одповідати лагідні, «метода морковкы», підни-
мана през остатніх тридцет років, вказали, же не ест то
ефектывна тактыка. Тепер пришол час «методы кыя» і

навет дотеперішні русиньскы лідери мусят зрозуміти, же іх методы перестаріли.

Коли уж зачете осягати успіхы в локальным просторі, подумайте, як можете іх перенести на шыршу скалю. Групы і організації, што зосереджают ся на системовых квестиях, з часом принесут дуже веце, як поедны індивідуальны методы. Як не хочете або не можете взяти на себе тоту задачу, хосен може принести тіж опрацуваня освітових материялів, жебы інчы ся вчыли робити того саме. Єст вельо можливости, і каждая може внести штоси вартістного до нашої місії.

13 | РУСИНІФІКАЦІЯ

Тото, як называе рiчы, вляят на тото, як о них думае. З той прычыны коли хтоси новы перенимат контролю над територыйом, зачынат од змiны назв мiст i сел на такы, што вказуют на його пануваня. Колиси Константинополь стал ся Стамбулом, а в нашым припадку Унгвар стал ся Ужгородом. Вымазуваня тых скорiйшых звязкiв дiе як спосiб перервати тяглицт iсторii мiсця i люди, што в ним прожывали. Єст то тiж прычына, для якoi украиньскiй уряд мiнит назвы улиць в державi, в тым на Пiдкарпатю. В вельох припадках єст то важный спосiб дистансуваня од совiтского минулого, але в декотрых тiж проба украинiзациi рiжных меншыновых символiв.

Наша вiзия на наступну декаду мiстит в собi потребу русинiфiкациi, то значыт процесу, в якым поступово змiняе обставины, заступуючы вiбчы вартости, язык i iдei рiдныма русиньскыма одповiдниками. Вяже ся тото неодлучнi з дальшом iдeйом: жебы одлучыти ся од влянянь зовнiшньої силы, треба позбыти ся так ей «мяткого вляня», як i ей очывидных елементiв. Найпростiйшым способом єст языкова змiна, през яку вертае до рiдного

языка. В нашым припадку маме до діла з чудном реальністю. Зато же николи не мали сме суверенной державы, вельо з наших рідных сел, історичных місц і інчых характерных для нас просторів не было офіційні называно по-нашому. Мають неформальны назвы, як нп. Пряшів, што ріжнит ся од словацкого Prešov (такій термін хоснуе і Магочій), але тота назва не ест нигде хоснувана в урядовым контексті. Можна гев штоси повісти о тым, як державны уряды тото унеможлиwiają, але правда ест така, же то головні наша вина.

Не давали сме дост енергії, жебы ефективні змінити тоту ситуацію. Уряды Словації і Польщы дають можливість введіня двоязычных таблиц, коли осягне ся одповідне чысло русиньского населіня. Навет на Україні маме успіх в зміні назвы міста Мукачево на русиньску (заміст україньской назвы Мукачево), коли дост агресивні сме протестували. Мусиме зробити веце, але што то докладні означат і чом маме тото робити? На найбарже основным рівни можеме потвердити нашу суверенність през хоснуваня наших рідных слів заміст іх одповідників з інчых языків. Кед хоснуеме іх на штоден, в політычных контекстах і інтелектуальній роботі, стверджуеме, же тот простір ест наш. Крениця може ся находити в границях Польщы, але ест лемківско-русиньским містом. Українці можут называти регіон своей державы Закарпатьом, але мы го называеме Підкарпатьом, бо ест тото наша власна історична наза того регіону.

Як будеме так робити во вшыткых сферах і контекстах языка, осягнеме пару річы. Першом з них ест факт, же помагаме стримати вымазуваня Русинів, вказуючы на наше історичне право до своей отчизны. Другом ест

тото, же одріжняме ся од інчых нашом неконфронтацийном тактыком з низком потенціям загрозы. Тото знижує бареру про більшіст люди. Нерусины будут знати, же тоты, што хоснуют тоты назвы, сут Русинами, а недостаточні свідомы Русины будут видіти ріжницю медже вібчыма а своїма.

Тото тіж свого рода протест в ситуаціях політычных репресій. Навет кед хтоси не протестує явні, уж само язык вказує на іх ідеове становиско. Арештуваня когоси за хоснуваня наших назв было бы ідеальном нагодом повісти о тым цілій Європі і світу. Так ци інакше, хоснуючы тоту методу, выиграме і при тым влучыме до того векшыну Русинів.

14 | ЗІНТЕРНАЛІЗУВАНЕ ПІДПОРЯДКУВАННЯ

Часто думаєме, же наші переконання і одчуття сут незалежны од вшелеяких зовнішніх сил. Можете вірити, же вшытко, што ся появлят в ваших головах, ест вашим власным вытвором, але рідко ся так діє. Можете того провірити, кед запишете думкы, што проходят вашом головом. По минуті записуваня подумайте, де першыраз сте їх почули і як были они товды сформулюваны. Правдоподібні нечеканым буде одкрытя, же можете повісти, одкаль декотры з тых думок ся взяли і же ваши головы їх повторили докладні так, як были вам wypowiedжены.

Як тепер ся тым трапите, то не думайте о тым. То натуральний процес социялізації: найбарже інтересны думкы сут часто тума, што ся лишают в памяти на долго. Напримір, чытате тоту книжку і правдоподібні запам'ятате пару выбранных думок, якы наступні передасте наступній особі. Тот социяльний процес може быти про нас негативный, кед выберают ся неякісны думкы. То значыт, же думаня стримує ся в даякій негативный спосіб.

Русинський нарід ма на жал вельо таких негативных ідей в своїй свідомости. Векшына з них остала там вкорінена през зовнішні сили, якы сме пак зінтерналізували. Найчастійше полявлят ся в нас зінтерналізувана ідея підпорядкуваня. Тото значыт, же принимае, же хтоси ззовни ма право нами рядити або ставити свої інтереси понад нашыма. Може то найти выраз в заграничній політыці, але головні ся тото односит до державных способів контролюваня меншыновых груп. Найчастійше робит ся тото през нашмаряня групі зовнішні (або социяльні) акцептуваных рішынь як нобы ей власных думок.

Коли народова держава особливо боіт ся втратити власт, головні в припадку етнічної більшости, часто ся зачне культура примушеного патріотызму. Зато же меншынова група не може отворено і безкарні бесідувати о своїх правдивых опініях, едином наррацийом остане тота, яка поперат становиско державы. Сила той нарраціі полігат на ей повтаряню в вшыткых пунктах спорів медже двома народами. Як буде тото тырвало дост долго, правдивы (внутрішні) переконаня люди будут ся мішати зо штучныма (зовнішніма). До часу наступного поколіня ріжниця медже нима не буде уж видима.

Видно тото на Підкарпатю, де уряд України фурт піддає місцевых жытелів процесови верифікаціі іх патріотызму. Кед активіста просит о узнання Русинів, чує звіданя, ци ест лояльний українській державі. Як хтоси повіст, же трактуваня Русинів ест несправедливе, чує звіданя, ци ест сепаратистом. Трафляли ся тіж припадкы, коли хтоси бесідувал в нашым языку, то был прош-

ений бесідувати по українськы, бо без того мал быти планным гражданином. В таких обставинах неє можливости публичной дискусії на важны темы. Вшытко мусит діяти в підземлю, што одтинат од знаня тых, што не сут непосредньо влучены. Тепер вшытко, што чує человек, то урядова наррация, хыба напращу постарат ся найти інчы джерел інформацій.

Хоц мусиме побороти тоты наррації, нашом першом задачом єст розпознати їх вплиня на каждого з нас. Тот першыи крок єст радше легкый і може ся поведе го зробити на масову скалю. Возте до увагы буд-яку політычну ци культурну квестию, ци то гражданськы права, суверенніст, язык ітп. і найперше подумайте, як вы єй в контексті Русинів видите. Напримір, ци русиньскый язык повинен быти вчений в школах і на університетах?

По тым, як уж рішыте, спрібуйте провірити, што бы інчыи нарід думал в однесію до власной ситуації. Напримір, што бы повіла векшына Поляків і Німців, коли бы ся їх звідували о того само в контексті їх рідного языка? Як ваша одповід барз ся ріжнит, то знайте, же правдоподібні неє то правдива інтелектуальні суверенна одповід, згідна з тым, што єст найліпше для русиньского народу. Фактычні єст она формувана през політыку і опресию. Быти може, державі, де мешкате, не подобат ся одповід, яку бы сте дали або мате в собі міцно вкорінене почутя, же сме того не гідны. То не єст добре, же одповід, што походит ззовни стала ся внутрішньом одповідю.

Вкінци будете мусіли штоси повісти о сперечности, што їх в собі і нашым соспільстві видите, кед хочете мати

участ на змінах, але треба то робити поступово. Найперше тыжден або два придумайте штонайвеце таких прикладів. Што в них єст, чого сте не чекали? Уж лем того нас може посунути барз допереду в інтелектуальній свободі без жадного ризика. Єст то розумова робота, о якій ніхто окрем вас не мусит знати. То найлегша опция для тых з нас, што ся найбарже боят діяти явні.

15 | ЗАНИМАННЯ СЯ КОМУНІКАЦІЙОМ

Не чудо, же фактычна реализация єст часто вельо важнійша як сама ідея. Спосіб, в якій ся комунікуєте, што робите, жебы хоронити свою приватніст, а тіж спосіб, в якій выберате люди до спілпрацы, становлят стратегічну основу вашого успіху. Зато же сме меншыном, што єст постерігана як потенційный ворог в што найменше єдным регіоні, шансы надзору през службы безпеки, кед працюете на Підкарпатю, сут великы. Так буде без взгляду на тото, ци сте радикалом, ци ні. Не перенимайте ся тым, кед сте Американом, бо ваша дипломатычна позиция єст міцна. В припадку граждан Європейской Унії і України єст інакше. Товды мусите не лем быти активістом, але знати, як ся скривати. Неє інчой дороги, кед хочете долго працювати на хосен русиньского руху.

Єст вельо інчых джерел о процедурах безпеки і комунікациі, што будут пасувати вашій ситуаціі. Інча критичні важна зміна, котру можеме зробити, то присмотрити ся способам комунікациі в Русинів. Головні тому, як повинны сме постерігати і діяти взлядом інчых

народів і подій. Комунікація з інчыми народами николи не повинна быти така сама, як внутрішня комунікація з Русинами. Хоц може ся тото видіти як легке до зрозумліня, Русины не зробили вельо, жебы то осягнути, што довело до численних проблемів. Головным з них была тема попереднього розділу, зінтерналізуване підпорядкування.

Хоц сте ся навчыли, як достерігати його приміры в штоденным жытю і як ся од них освободити, не вельо ем повіл о тым, як го втримати на системовым рівни. Правда ест така, же то лем єден з проблемів, што ся берут з того самого джерела. Маючы тото на увазі, призрийме ся ім вшыткым нараз.

Окрем парох рідких вынятків, што трафляют ся найчастійше медже окремыма особами, не істнує єднакого диялогу медже ріжными народами і людми з єдного народу. Не означат тото, же диялог медже народами ест неможливый, але не даст ся го вести в простый спосіб. Наше будуче буде окреме од іх будучого, што выникат з ріжниц медже нами і нашыма інтересами. Напримір тото, што ест хосенне для Словаків, не мусит быти хосенне для нас, Русинів.

Не треба ся заглибляти в факты, жебы собі тото ясно уявити. Приміры найдете в водоемі Старина, або тым, што был праві выбудуваный в Тихім Потоці, де хосен з воды пришол коштом ліквідації русиньских сел. Ест тото крайный примір, але добрі вказує ситуацію, в якій інтересы інчых не были згідны з нашыма. Іде гев о тото, же вшыткы інтеракції Русинів з інчыми народами, вєкшынами в державах, де мешкаме, або нашыма союзни-

ками мусят быти докладні вырахуваны. Коли будеме штораз ліпше знати і розуміти свої інтересы, а тіж засады того танця, будеме мати векшы шансы на успіх на медженародній арені. Без взгяду на тото, як барз новочасны ідеі о глобалізації будут переконувати, же неє такої потреби, то мы мусиме знати, же нияка держава ани особа не даст нам, чого ждаме, кед самы то собі не возьме.

Фактычні, коли не будеме ся бороти о своє на каждым кроці, то останут нам одобраны тот невеликій капітал і влада, які тепер маме. Іспанці не дадут автономії Баскам за їх вынятковіст, а Полякы не поможут Шлезакам, народови подібной велькості, як мы. Роблят то не зато, же хотят знищити меншыны, але зато, же бы тото ограничило силу центрального уряду, якім репрезентує інтересы векшынового народу.

Тото значыт, же наша зовнішня комунікация повинна быти така, як в припадку догваряня о підвишыню оплаты на роботі або підписаню контракта межде бізнесовыма клієнтами. Не вшытко о нашій ситуації мусит быти знане назовни, бо може быти схоснуване против нам. В часах, коли сме загрожены і не маме інчой опції як лем достосувати ся до векшыновой наррації, будеме тото робити, аж не появит ся першыи момент, жебы ся освободити од того обовязку. Як інчы народы будут хтіли з нами спілпрацувати, зробиме тото і будеме в тым щыры, кед мала бы та спілпраца принести хосен, але мусиме памятати на нашу власну позицію.

Треба нам розріжняти приятелів і вібчых, не лем зато, же так можеме ся освободити од внутрішнього почутя

підпорядкування. Свідомість інтересів інших люди і того, як ся они ріжнят од ваших, може дати вас до доброй позиції до шырїня ідей, о які ся борете. Частью работы активіста єст продавати свій продукт, але в тым припадку не робите того для фірмы. Коли ся перейде през смутный, але реальный факт, же інтересы поєднх народів ся ріжнят, одблокує ся велика сила. Тото, же будете знати, в які ідеї вірит дана група або як видит свою народову безпеку, може помочы осягнути того, до чого стремите. Тото основны стратегічны елементы каждого успішного руху.

Заця опублікуєте штоси, што мало бы спричинити зміну, підсумуйте, чого потрібуют Русины і порівняйте тото з політыком і інтересами группы, на яку хочете вплинути. Подумайте о тым, як тото влине на вашу безпеку. Кєд не думали сте о тым і зачнете тото оціняти, єст барз правдоподібне, же то, што сте выпродувували написане для етнічных Русинів, навет як тото не была ціль вашой работы. Може быти так, же подаєте факты, які розуміют в нашым соспільстві, але не в інших, або ваша загальна думка не дає вартости або впливу до той річы, котру хочете змінити. Такій спосіб работы може причинити ріжны проблемы. Як будете думати о тым за каждым разом, вкінци тот новий спосіб остане зінтерналізуваный, а ваша продуктивність значно ся побільшыт.

16 | ПАМ'ЯТАЙМЕ О БУДУЧЫМ

В часі той короткой подорожы бесідували сме о вельох справах, од форм опресіі Русинів по характер нашых ціли на наступну декаду. Остала представлена і проаналізувана системова опресія і вымазуваня в русиньскым контексті, жебы сте тото могли добрі зрозуміти. Проаналізувано тіж декотры з основных, але ефективных метод осяганя успіху в роботі активіста, а заперто аналізу увагами што до окрисленого способу комунікуваня своїх ідей і думок. Вшыткы темы зобраны в тій книжці-провіднику остали описаны, жебы ся могли причыніти до розвитку думаня окремых люди, што хотят ся прилучыти до русиньской справы.

Мам надію, же дякуючы тым основным принципам каждый Русин найде можливый для себе спосіб, жебы влучыти ся в будуваня нашого будучого. Сут люде, што были створены до едукуваня, сут такы, якых прызначыньом ест быти активістом в політычных кампаніях. Гев неє планных выборов, з вынятком одшмаріня свого прызначыня. То вы рішате, ци старчыт дарувати грошы. Для векшыны охота діяти ест за велика, жебы ся не влучыти в тым історычным моменті. Поставте собі звіданя,

на кілька тота неможливіст зробити веце ест вашим власным рішыньом, а на кілька ся бере зо зінтерналізуваного підпорядкуваня.

Іщы маме час, жебы ся ділити знаньями о тых новых стратегіях з шыроком публіком. Тот рух буде істнувал за піл рока, рік, два роки од тепер. Єднак тота свобода часу і простору ма свої очывидны границі. В нашій ситуації маме лем тільки часу, жебы збудувати інституції, боронити ся перед вымазуваньом і едукувати несвідомых Русинів. Інтелектуальний і політычний рух мусит ся фурт продолжати, жебу сме зробили вшытко необхідне.

Етап, на яким сме тепер, полігат тіж на досконаліню себе, жебы в моменті, коли прийде правдива криза, нашол ся іщы хтоси, хто нас поведе допереду. Іде о формуваня знань о роботі з людьми, жебы іх вести през так страшны, як і штоденны часы. Ци мате тото, што ест потрібне, жебы боронити ся перед наступным етноцидом або періодом неістнуваня? Як нич інчого з той книжкы ся в вас не лишыло, то возте хоц тото звіданя.

Для тых, што ся боят, што принесут нашы діяня, по прочытаню той книжкы повинно быти ясне, же як тепер нич не зробиме, то з часом наша ситуація буде ся лем погіршати. При найменшым руху в обороні себе, тоты, што хочут нас утримати там, де сме были, будут хтіли назвати нас екстремістами, террористами, сепаратистами. Таки сут факты. Єднак гірше буде, коли не зробиме нич. Системова опресія, якої досвідчают нашы люде побільшат ся лем товды, коли нич не робиме. Коли ништо не противит ся тым, што хотят зробити нам кривду, то лем іх заохотит до знуцаня ся над нами. Дал-

ьшим етапом буде втрата отчизны а нарід змінит ся в історичный релікт.

Красна візія будучого, яку можна тепер зімати то русиньска декада поступу. Основана ест на названю ціли, о яких вельо мріяло, але лем пару одважыло ся іх выповісти. Вкінци можеме смотрити з надійом на місію довести до пошануваня нашой автономії і прав, побільшыти чысло населіня, одбудувати втрачены території Лемковины. Але то ест лем шіст маленькых ціли, якы сут вступом до яснійшого світелка на кінци тунелу. Праца над остаточном цілю ест одлегла о десятьолітя, а вельо інчых плянів ест в часі творіня. През конфронтацію з тым, што для нас найголовнійше, маеме шансу переломити бареры на нашій дорозі.

О АВТОРІ

Старік Поллок єст русиньско-американьским політичным діячом, писательом і бізнесменом. Єст основательом Товариства Русиньского Розвита і його теперішнім директором.